

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI MUHASEBE ve DENETİM
BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİSSE BAZLI ÖDEMELERE İLİŞKİN TFRS-2
STANDARDI

AHİZER ŞAHİN

1050Y74106

Danışman: Yrd.Doç.Dr Masum TÜRKER

İstanbul 2012

İSTANBUL 2012

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Ahizer ŞAHİN'in "Hisse Bazlı Ödemelere İlişkin TFRS-2 Standardı" konulu tez çalışması jürimiz tarafından.....Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı – Soyadı

İmza

Ahizer ŞAHİN

Tez Danışmanı : Jüri:Yrd. Doc .Dr. Masum TÜRKER

Jüri Üyesi:

Jüri Üyesi:

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü

Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görü-üm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Ahizer ŞAHİN
Anabilim Dalı : İşletme
Programı : Muhasebe ve Denetim
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Masum TÜRKER
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2012
Anahtar Kelimeler : Ufrs, Tfrs, Tfrs-2 yorum 19

ÖZET

TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI-2-YORUM

19

Bu çalışmada, Türkiye finansal raporlama standartları ve TFRS-2 yorum 19 üzerinde durularak hisse bazlı ödemeler standardının şirketlere olan etkileri ve yorum 19 ile bu standarda açıklama getirilmiştir. Bu standart şirketlerin gerçekleştirdiği hisse bazlı ödeme işlemlerinin etkilerine ve şirket çalışanları tarafından bu ödemelerin performanslarına, etkilerine değinilmiştir. Standardın kapsamı ve şirketlerde nasıl uygulandığı anlatılmış, çalışanların performansları üzerinde olumlu etkisi olacağı konusunda önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır. Hisse bazlı ödemenin koşullarından ve ödeme seçeneklerinden bahsedilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ahizer ŞAHİN
Field : Business Administration
Programme : Accounting and Audit
Supervisor : Yrd. Doç Dr. Masum TÜRKER
Degree Awarded and Date : Master – June 2012
Key Words : Ufrs,Tfrs,Tfrs-2

ABSTRACT

TURKISH FINANCIAL REPORTING STANDARTS- 2 COMMENT 19

What is explained in this work is Share- Based Payment of the effect to companies and Comment 19 with this standart by emphasising Turkish Financial Reporting Standarts and TFRS-2 Comment 19 . The effects on the performance of the workers(employers) of Share-Based payment transactions that is done by companies are mentioned. Scope of standard and how it is practised is explained, suggestions are tried to make about it is going to have positive effects on workers performances.The conditions of share-based payment and options of payment are mentioned

TABLO LİSTESİ

Tablo:1 SPK'nın ile Uyumlu Finansal Raporlama Standartları.....	22
Tablo:2	56
Tablo:3	74
Tablo:4	76
Tablo:5 B şirketi Yöneticisinin hisse senedinin gerçeğe uygun değeri.....	79
Tablo:6 Yöneticinin hisse senedi alternatifi seçmesi sonucu hisse senetlerinin gerçeğe uygun değeri.....	81

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı Geçen Eser
AB	:Avrupa Birliği(European Community)
AICPA	:Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Enstitüsü(The American Institute of Certified Public Accountants)
ASB	: İngiltere Muhasebe Standartları Kurulu(Accounting Standards Board-UK)
ASC	: Muhasebe Standartları Komitesi(Accounting Standards Committee)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
CPA	: Uzman Kamu Muhasebecileri(Chartered Public Accountants)
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	: Editör
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi(European Free Trade Area)
FAF	: Finansal Muhasebe Standartları(Financial Accounting Standards)
FASB	:Finansal Muhasebe Standartları Kurulu(Financial Accounting Standards Board)
FEE	:Avrupa Muhasebeciler Federasyonu(The European Federation of Accountants)
FRC	: Finansal Raporlama Konseyi(Financial Reporting Council)
GAAP	:Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri(General Accepted Accounting Principles)

IAS : Uluslararası Muhasebe Standartları(International Accounting Standards)

IASB :Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu(International Accounting Standards Board)

IASC :Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi(International Accounting Standards Committee)

IFAC :Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu(International Federation of Accountants)

IFRS :Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(International Financial Reporting Standards)

IMF : Uluslararası Para Fonu(International Money Fund)

IOSCO :Menkul Kıymetler Komisyonları Uluslararası Örgütü(International Organization of Securities Commissions)

İMKB : İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

MSUGT : Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

OECD :Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(Organization for Economic Cooperation)

POB : Kamusal Gözetim Kurulu(Public Oversight Board)

s. : Sayfa

S. : Sayı

SEC : Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu(Securities and Exchange Commission)

SPKa : Sermaye Piyasası Kanunu

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

TDA : Ticaret Geliştirme Kuruluşu(Trade Development Association)

TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları

TMS : Türkiye Muhasebe Standartları

TMUDESK : Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu

TUDESK : Türkiye Denetim Standartları Kurulu

TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TSE : Türk Standartları Enstitüsü

TTK : Türk Ticaret Kanunu

TURMOB : Türkiye Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ve Yeminli Mali
Müşavirler Birliği

UFRS : Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Onay Sayfası.....	i
Özet.....	ii
(Abstract).....	iii
Tablo Listesi.....	iv
Kısaltmalar.....	v
GİRİŞ.....	1
1.TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ MUHASEBE UYGULAMALARINA ETKİSİ.....	5
1.1.Küreselleşme ve Muhasebe Uygulamaları.....	5
1.2.Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Gelişimi.....	8
1.3.Türkiye Muhasebe Standartları.....	14
1.4.Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarına Yön Veren Kuruluşlar	16
1.4.1.Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu.....	17
1.4.2.Sermaye Piyasası Kurulu.....	19
1.4.3.Bankacılık Denetlenme ve Düzenleme Kurulu(BDDK)	25
1.4.4.Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.....	26
1.4.5.TMS ve TFRS’lerin Uygulanma Süreci.....	28
1.5.TMS ve TFRS’lerin Uygulanma Sürecinde İzlenecek Yollar.....	28
1.6. TMS ve TFRS Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar.....	31
1.7. TMS ve TFRS Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri.....	33

1.8.Ülkemizde Finansal Raporlamanın Durumu.....35

2.HİSSE BAZLI ÖDEMELER STANDARDI.....37

2.1.1. Standardın Tanımı.....37

2.1.2. Standardın Amacı.....38

2.1.3.TFRS-2'nin Gerekçeleri.....38

2.1.4.TFRS'in Temel Özellikleri.....41

2.1.5. Hisse Bazlı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması.....44

2.2.Hisse Bazlı Ödeme Türleri.....46

2.2.1.Özkaynaktan Karşılanan Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri.....46

2.2.2.Nakit Olarak Ödenen Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri.....50

2.2.3.Nakit Alternatifli Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri.....51

2.3.TFRS-2 Yorum 19.....52

2.3.1.Finansal Borçların Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlarla Ödenmesi

İlgili düzenleme.....52

3. STANDARTLA İLGİLİ ÖRNEK UYGULAMALAR.....56

3.1.Özkaynaktan Karşılanan Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri Örnek Uygulamalar...56

3.1.1.Örnek Uygulama 1.....56

3.1.2.Örnek uygulama 2.....59

3.1.3.Örnek uygulama 3.....61

3.1.4.Örnek Uygulama 4.....66

3.1.5.Örnek Uygulama 5.....68

3.1.6.Örnek Uygulama 6.....69

3.1.7.Örnek Uygulama 7.....	71
3.2.Nakit Olarak Ödenen Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri Örnek Uygulamalar.....	73
3.2.1.Örnek uygulama 1.....	73
3.2.2.Örnek uygulama 2.....	76
3.3.Nakit Alternatifli Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri Örnek Uygulamalar.....	79
3.3.1.Örnek uygulama 1.....	79
3.3.2.Örnek uygulama 2.....	81
SONUÇ.....	83
EKLER.....	84
1.Ek A.....	84
2.Ek B.....	88
KAYNAKÇA.....	92

GİRİŞ

1. ÇALIŞMANIN AMACI

İşletmelerin mal veya hizmet alımını gerçekleştirdiği ve anlaşma konusu mal veya hizmet bedelinin nakit olarak veya özkaynağa dayalı finansal araçlar verilmesi yoluyla ödenmesini sağlayan standart hisse bazlı ödeme şeklinde çalışanlarına ödeme yaparak onların performanslarında artış sağlarken hisselerini aynı zamanda elinde tutmayı sağlar. Standart Hisse bazlı ödeme gerçekleştiren şirket tarafından yapılması gereken finansal raporlamaya ilişkin konuların düzenlenmesidir. Standart özellikle şirketlerin gerçekleştirdiği hisse bazlı ödeme işlemlerinin etkilerini, çalışanlarının hisse senedi opsiyon hakkını elde ettiği işlemlere bağlı giderleri de kapsayacak şekilde kar veya zararı ile finansal durumunda gösterilmesini gerektirir. Standart hisse bazlı ödemeye ilişkin hak ediş şartlarının da gerçekleşme koşullarına ayrıntılı biçimde değinilerek standart anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı; gelişmiş ülkelerdeki şirketlerde yaygın uygulama alanı bulan ancak ülkemizdeki şirketlerde henüz tam anlamıyla uygulama alanı bulamayan hisse bazlı ödemeler standardını tanıtmak, yorum 19' a değinmek, standardın kapsamı ve özellikleri hakkında bilgi vererek ülkemizde uygulanabilirliğini tartışmaktır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Küreselleşme ile birlikte muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartlarının harmonizasyonunda en önemli dinamik sermaye piyasalarındaki entegrasyondur. Günümüze değin muhasebe uygulamalarına bakıldığında iki temel standart seti kabul edilmiştir. Bunlar uluslar arası genel kabul görmüş finansal raporlama standartları olarak, Amerika Birleşik Devletleri(ABD) Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri yani Uluslar arası muhasebe Standartları(UMS)ve Uluslar arası Muhasebe Standartları(UFRS) ön plana çıkmıştır. ABD Genel kabul görmüş muhasebe İlkeleri'nin fazla ayrıntılı ve karmaşık olması sebebiyle ilkelere dayalı UFRS'leri uygulamanın daha az maliyetli görülerek benimsenmiştir. UFRS'lerin uygulanmasında öncülük yapan kuruluşlardan Uluslararası Sermaye Piyasaları Örgütünün (İOSCO) attığı adımlar olmuştur. IOSCO 'nun uluslar arası muhasebe uygulamaları arasındaki farklılıkların uyumlaştırılmasında büyük payı olmuştur. Ülkemizde'de Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)'lerin uygulanmasındaki en önemli gelişme Türk Ticaret Kanunudur.(TTK) 2013 yılında yürürlüğe girecek olan yeni TTK Finansal Raporlama Standartları ile ilgili reform olarak kabul edilebilecek düzenlemeler barındırmaktadır. Bu düzenlemeler uygulamada birliği sağlanması finansal tabloların uluslar arası alanda geçerlilik kazanması amacıyla UFRS ile uyumlu olacak şekilde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından belirlenmesi yayımlanması konusunda yetki vermiştir. Ancak 02 Kasım 2011 tarihinde bu kurumun yerine Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu adı altında yeni bir kurum oluşturuldu. Bu düzenlemelerle Türkiye'de hazırlanan finansal tablolar ve buna bağlı olarak hazırlanan finansal raporlar dünyanın her yerinde aynı şekilde yorumlanıp algılanacak ve yatırımcıları daha güvenilir kararlar almaları için yol gösterici olacaklardır. Türkiye Finansal Raporlama Standartları ile uluslar arası şirketlere yatırım yapanlar da bu finansal tablo ve raporlara baktıklarında aynı şeyleri anlayıp yatırımlarını daha akılcı bir şekilde yapacaklardır. Uluslar arası alanda hisse bazlı ödeme işlemleri gerçekleştiren şirketnin bu işlemlerin etkilerini kar veya zarar şeklinde finansal tablolarında göstermesi ve bu standarda ilişkin Yorum 19 'a göre özkaynağa dayalı finansal araç ihraç eden borçlu şirket yönünden yapılması gereken

muhasebe işlemlerinin düzenlenmesi halinde, uluslar arası şirketnin tüm kullanıcıları finansal tabloyu aynı şekilde yorumlayacak olması uluslar arası alanda aynı dilden konuşulmasını sağlamış olacaktır

3. ÇALIŞMA KONUSUNUN KAPSAMI ve SINIRLANDIRILMASI

Türkiye finansal raporlama standartları ve bunlardan hisse bazlı ödemeler standardı (TFRS 2) üç ana bölümde incelenmiştir.

Birinci bölümde; uluslararası muhasebe standartlarından Türkiye muhasebe uygulamalarına etkisine genel olarak değinilmiştir. Standartların muhasebe bilimindeki yeri, standartlar ve ilkelerle getirilen tanımlamalara yer verilmiş ve önemi anlatılmıştır. Bunun yanı sıra; uluslararası standartların Türkiye’de uyumlaştırılmasına duyulan ihtiyaç kapsamlı olarak ele alınmıştır. Standartlara uyma sebepleri, standartlara uymak isteyen şirketlerin özellikleri ve standartların küreselleşen ekonomilerdeki önemine yer verilmiştir. Türkiye finansal raporlama standartları konusu oldukça geniş bir çalışma alanı olmasına karşılık bu çalışmanın asıl amacının hisse bazlı ödemeler standardını incelemek ve bu standartla ilgili düzenlemelerden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde; hisse bazlı ödemeler standardı ele alınarak daha geniş bir şekilde incelenmiştir. Üçüncü bölümde; öncelikle hisse bazlı ödeme standardı ele alınmıştır. Ardından hisse bazlı ödemelerin türlerine, gerçekleşme koşulları ve muhasebeleştirilme sürecine; bu standardın kapsamına, uygulamalarına, muhasebeleştirme sürecine, uygulamada dikkat edilecek hususlara ve bilgi sahibi olması gereken alanlara bu standartla ilgili yorum 19’a yer verilmiştir. Son olarak, dünyada uygulanan standartların ekonomilere kazandırdığı sınırlar ötesi büyümenin ışığında Türkiye’de bu standartların uygulanabilirliği tartışılacaktır.

Üçüncü bölümde ise standartlarla ilgili örnek uygulamalara yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde; çalışma özetlenip değerlendirilecek ve uygulamaya yönelik öneriler getirilecektir.

4. ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEM

Bu çalışmanın hazırlanmasında öncelikle yerli ve yabancı literatür incelemesi yapılmıştır. Bu konu ile ilgili yetkili kuruluşların düzenlemeleri ve raporları incelenmiştir. Makale ve kitap taraması yapılmış ve konu ile ilgili konferans, sempozyum ve toplantılarda sunulan bildirilerden yararlanılmıştır.

1.TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ MUHASEBE UYGULAMALARINA ETKİSİ

1.1.Küreselleşme ve Muhasebe Uygulamaları

Küreselleşme eğilimleri çerçevesinde sınırların ortadan kalkması nedeniyle, şirketler uluslararası nitelik kazanarak uluslararası düzeyde ekonomik faaliyetler içerisinde yer almışlardır. Böylece şirketler yeni ekonomik fırsatlarla karşılaşmışlardır. Örneğin; yeni piyasalara girmek, finans kaynaklarında çeşitlilik, ekonomik bakış açısı gibi. Bu fırsatları değerlendirmek ancak şirketlerin uluslararası nitelik elde etmeleriyle mümkün olmaktadır.¹

Finansal tabloların kullanıcıları şirket ile ilgili taraflardır. Bu kullanıcılardan biri de potansiyel yatırımcılar ve kredi verenlerdir. Bunlar ekonomik yatırım kararlarını şirketin finansal tablolarını ve diğer faktörleri dikkate alarak verirler. Ulusal ve uluslararası düzeydeki farklı muhasebe uygulamaları nedeniyle şirketlerin finansal tabloları karşılaştırılabilir özelliğini kaybederler. Bu nedenle yatırımcıların karar verme sürecinde ihtiyaç duydukları bilgilere sahip olamamaları nedeniyle yatırım kararı ertelenir veya iptal edilebilir.²

Finansal raporlama ile ilgili sermaye piyasalarında geçerli mevcut yasal düzenlemeler, uluslararası düzeyde iş yapmanın gerçeklerini ve gereksinimlerini tam olarak yansıtmamaktadır. Piyasalar günümüzde artık küreseldir ve birbirlerinden bağımsız düşünülemezler. Sınır ötesi ticaret ve yatırım faaliyeti günlük gerçeklerdir. Finansal bilgi artık eskisine kıyasla son derece yaygın olarak paylaşılmaktadır. Borsaya kayıtlı birçok şirket finansal verilerini internet'te yayınlamaktadır. Günümüzde yatırımcılar yatırım kararlarını verebilmek için bu bilgilere elektronik olarak ulaşabilmekte ve bunları analiz edebilmektedirler. Ancak genellikle şirketler, buldukları ülkenin yasal mevzuatına uymak zorunda oldukları için temel finansal veriler, geçerli uluslararası kıyaslamalarda doğrudan kullanılamamaktadır.

¹ Hanefi Ayboğa, "Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumunu", sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi//makale,s.41

² Ayboğa, a.g.e. s.42

Ülkeler arasında muhasebe açısından farklılıkları dört başlık altında toplayabiliriz.³

Muhasebe uygulamalarının yasal düzenlemeler veya mesleki örgütler tarafından saptanması,

Değerlemede ihtiyatlı veya iyimser olunması,

Muhasebe uygulamalarının esnek veya tekdüze olması,

Finansal bilgilerin açıklanmasında gizlilik veya şeffaflık bulunması.

Farklı finansal raporlama ilke ve kurallarının ve uygulamalarının varlığı ulusal ve uluslararası düzeyde sorunlar yaratmaktadır. Sorunlar nedeniyle çözüm sağlamak için önce ulusal düzeyde muhasebe alanında standardizasyon ihtiyacı gündeme gelmiştir. Daha sonra ise küreselleşme eğilimleri ışığında ekonomik faaliyetlerin artması ve şirketlerin uluslararası nitelik kazanması, muhasebe alanında da uluslararası düzeyde standardizasyon sağlanmasını gerektirmiştir.⁴ Dolayısıyla, küreselleşmenin muhasebeye en önemli etkisi Uluslararası Muhasebe Standartlarının oluşturulması gereğinin ortaya çıkmasında olmuştur. Ortak muhasebe standartlarının kullanımı, finansal tablo hazırlayıcıları ve kullanıcıları için ortak bir muhasebe dili kullanımı dolayısıyla büyük kolaylık sağlamış, farklı standartlar kullanarak birden fazla finansal tablo hazırlama gereğini ortadan kaldırarak maliyetlerini de düşürmüş ve zaman tasarrufu sağlamıştır.⁵

Ülkemizde ise, muhasebe meslek mensuplarının en çok yakındıkları konulardan biri de değişik finansal tablo kullanıcıları için çok sayıda finansal tablo düzenleme gerekliliğidir. Bu yakınma genellikle yasal zorunluluk sonucu düzenlenen finansal tabloların şirketlerin gerçek finansal durumlarını ve faaliyetlerinin gerçek sonuçlarını yansıtmamasından ve bu nedenle de gerçek finansal bilgiye ancak muhasebe dışı ek işlemlerin yapılmasından sonra üretilen bilgilerden ulaşılmasıdır. Uluslararası Muhasebe Standartları'nın finansal tabloların düzenlenmesinde kullanılacak muhasebe standartları olarak hayata geçirilmesi muhasebe dışı ek işlemlere duyulan gereksinimi

³ Ayboğa, a.g.e.s.42

⁴ Ayboğa, a.g.e.s.42

⁵ Ayboğa, a.g.e.s.42

ortadan kaldıracak ve muhasebe meslek mensuplarının üzerinden önemli bir iş yükünü alacaktır.⁶

Bir ülkenin muhasebe sistemi, muhasebenin teorisini oluşturan unsurların (kavramlar, ilkeler gibi) ve yasal düzenlemelerin etkisi altındadır. Ülke bazında ortak bir muhasebe uygulamasının sağlanması ancak ulusal muhasebe standartları aracılığıyla mümkündür. Bu standartlar ülkenin muhasebe standartları kurumları tarafından oluşturulmuştur. Örneğin, Ülkemizde Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK), ABD' de Financial Accounting Standards Board (FASB), İngiltere' de Accounting Standards Board (ASB) .⁷

Bu kurumların ana hedefi ulusal muhasebe sistemini ve uygulamasını oluşturmaktır. Ancak, küreselleşmenin meydana getirdiği uluslararası yoğun faaliyetler bir şirketin finansal bilgilerinin birçok ülke finansal tablo kullanıcıları tarafından paylaşımını da ortaya çıkarmıştır. Ülkelerarası farklılıklar finansal bilgilerin karşılaştırılabilir ve yeknesak olmasına engel teşkil etmiştir. Her ne kadar ülkelerdeki muhasebe standartlarını tespit eden kurumlar küresel uyumlaştırma için önemli bir güç oluşturmakla birlikte, tek başına gerçekleştirilen bu çabalar tam anlamıyla ortak bir uyumlaştırma için yeterli değildir. Bütün bu gelişmeler, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi'nin de kurulmasına sebep olmuştur.

⁶ Ayboğa, a.g.e.s.43

⁷ Ayboğa, a.g.e.s.43

1.2.Türkiye’de Muhasebe Standartlarının Gelişimi

Ülkemizde uluslararası gelişmelere paralel olarak, doğru ve karşılaştırılabilir finansal tablolar hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Finansal piyasaların küreselleşmesi, çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması ve uluslararası bağımsız denetim kuruluşlarının küresel piyasalardaki etkinliği ve rekabeti bu uluslararası gelişmelerin başlıcalarıdır. Ayrıca, uluslararası alanda, muhasebe kayıtlarında tespit edilen usulsüzlüklere ilişkin olarak ortaya çıkan skandallar da bu ihtiyacı artırmıştır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na uyum esas gerektiğinden ve Avrupa Birliği'nde, hisse senetleri borsalar ve diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören tüm şirketlerin konsolide finansal tablolarının 01.01.2005 tarihinden itibaren UFRS ile uyumlu olarak hazırlanmasının zorunlu olması da bu standartların Türkiye'de de kabul edilmesi için zorlayıcı faktörler olmuştur. Şu anda ülkemizde yürürlükte olan ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından UFRS'ye uyumlu olarak çıkartılan 33 adet TMS(Ek-1) ve 8 adet TFRS(Ek-2) bulunmaktadır.⁸

Tüm bu gelişmeler sonucunda, Türkiye'de de finansal tabloların hazırlanmasına ilişkin uygulama birliği sağlamak, Türk şirketlerinin dünya piyasalarında kendilerini kabul ettirebilmelerini desteklemek, AB'ye uyum sürecinde Türk şirketlerinin Avrupalı şirketler karşısındaki rekabet seviyelerini artırabilmek, Türk şirketlerinin finansal tablolarına uluslararası pazarlarda geçerlilik kazandırabilmek, Türk şirketlerinin finansman kaynaklarına daha kolay erişmelerini sağlamak ve yabancı şirketlerin Türkiye'deki yatırımlarının artırılmasını teşvik etmek için, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının kullanılması esas benimsenmiştir. Bu nedenle Türkiye Muhasebe Standartları daha fazla önemli hale gelmiş ve uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olması ihtiyacı ön plana çıkmıştır.⁹

⁸ Ayboğa, a.g.e.s.43

⁹ Aydın Bağdat, ' **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları-2 İle TMS-2 Stoklar Standardı'nın Karşılaştırılması** ',(S.Ü. sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi),Sakarya,2008,s.14

UFRS standartları borsaya kayıtlı şirketler için uygulanmaktadır. 2005 yılından itibaren de BDDK, bankaların TMS standartları çerçevesinde rapor üretmesini zorunlu hale getirmiştir Türk Ticaret Kanunu taslağında da Türkiye Muhasebe Standartları zorunlu hale gelmektedir ve 2013 yılı içinde yeni TTK'nın yürürlüğe girmesi beklenmektedir.¹⁰

Önümüzdeki yıllar, finansal raporlama standartları konusunda ülkemizde yaşanacak olan pek çok gelişmenin gerçekleşeceği yıllar olacaktır. Bunlar, gün geçtikçe küçülmekte olan dünyada gerçekleşmekte olan küreselleşmenin bir etkisi olarak karşımıza çıkacaktır. Ülkemizin tüm kesimlerine düşen görev, karşılaşacağımız bu gelişim ve değişimler karşısında hazır olmak, konu ile ilgili tehditleri fırsatlara dönüştürebilmek ve bu fırsatları iyi değerlendirebilmektir.¹¹

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TFRS) iyi anlaşılabilmesi için öncelikli olarak okunması gerekli olan "Kavramsal Çerçeve" **metni bir standart değildir**. Özellikle belli bir finansal tablo kalemi ile ilgili ölçme ve raporlama kurallarına da işaret etmemektedir. Buna rağmen söz konusu metin **en az standartlar kadar önemlidir**. Çerçeve metnin iyi anlaşılabilmesi durumunda, TFRS'nin uygulanması güçtür.¹² TFRS'nin uygulanmasından önce "Kavramsal Çerçeve" iyi anlaşılmalıdır. Çünkü TFRS çeşitli finansal tablo kalemlerinin ölçülmesi ile ilgili olarak kural getirme şekli Türkiye'de alışık olduğumuz Vergi Usûl Kanunu ve tebliğlerinin kesin hükümlerinden farklıdır. TFRS kesin hükümler içermez, kural temelli değil, ilke temellidir. TFRS'de finansal tablo kalemlerinin değerlendirilmesinde, çoğu durumda bu tabloları hazırlayanların kendi yargılarını kullanmalarına müsaade edilmektedir.¹³

Ülkemizde Türk Ticaret Kanunu, Vergi Kanunları, Sermaye Piyasası Kanunu, Bankalar Kanunu, Sigorta mevzuatı gibi muhtelif mevzuat içinde yer alan muhasebe ve raporlamaya ilişkin farklı hükümler, ülke genelinde şirketlerin farklı esaslara dayalı finansal tablolar düzenlemesine yol açmaktadır. Bu finansal tablolarda yer alan bilgiler

¹⁰ Bağdat, a.g.e.s.14

¹¹ Bağdat, a.g.e.s.15

¹² Cemal İbiş, Volkan Demir, **Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açıklamalar ve Uygulamalar**, İsmmmo Yayınları, İstanbul, 2008, S.11

¹³ İbiş, Demir, a.g.e.s.12

kendi standartları itibariyle doğru olsalar dahi karşılaştırılabilir olma özelliğini kaybetmektedirler. Bazen bir bankanın aynı zamanda halka açık olması halinde; vergi mevzuatına göre çıkarttığı bilançosunu, Banka ve SPK mevzuatına göre ayrı ayrı düzenlemek zorunda kalmaktadır. Böyle bir durumda ortaya üç ayrı dönem kazancı veya zararı çıkmakta, bunların hangisinin dağıtımına esas alınacağı konusunda kaos yaşanmaktadır. Buna ilaveten yabancı ortaklı şirketler ile yabancı finans kurumlarından kredi kullanan firmalar, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına göre ayrıca finansal tablolar düzenlemek zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle Ülkemizde de AB paralelinde, Bankalar ve Sermaye Piyasası Kanununa tabi Şirketlere 2005 yılından itibaren finansal tablolarını uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olarak düzenleme yükümlülüğü getirilmiştir.¹⁴

Türkiye’de muhasebe standartlarının gelişimi devlet öncülüğünde gerçekleşmiştir. Muhasebe uygulamalarında önce Fransız mevzuatı ve yayınlarının daha sonra da alman mevzuatı ve yayınlarının etkisi olmuş, 1950 yılından sonra Amerikan sisteminin etkisinde kalınmış ve 1987 sonrası AB’ne tam üyelik başvurusunda bulunulması ile AB düzenlemelerinin ve son zamanlarda da Uluslararası Muhasebe Standartlarının etkisinde kalınmıştır.¹⁵

Ülkemizde muhasebe ile ilgili düzenlemeler;

- Türk Ticaret Kanunu
- Vergi Usul Kanunu
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) düzenlemeleri
- Sermaye Piyasası Kurulu Mevzuatı
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- Türkiye Muhasebe Standartları içinde yer almaktadır.

¹⁴ Üstünel, Bülent , “**2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartları Yılı Olacak**”, Finansal Çözüm Dergisi, S.72, Haziran-Temmuz 2006, s.17

¹⁵ Ümit Gücenme Gençoğlu, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, İstanbul, 2007, s.3

Ülkemiz muhasebe uygulamalarında tüm şirketleri kapsayan bir standartlaşmanın sağlamamış olması ticari bilanço, finansal bilanço, Sermaye Piyasası düzenlemelerine uygun bilanço ve uluslararası muhasebe standartlarına uygun bilanço gibi birden fazla finansal tablonun ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁶

Ülkemizdeki muhasebe ilkeleri konusundaki ilk çalışma İktisadi Devlet Teşekkülleri (İDT) için tek düzen hesap planının geliştirilmesi sırasında ele alınmış ve Amerika muhasebe uygulamaları örnek alınarak belirlenen muhasebe kavram ve ilkeleri uygulamalara rehber olmak amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yayınlanmıştır. Muhasebe sisteminin çatısını oluşturan bu tekdüzen Hesap Planının banka ve sigorta şirketleri dışındaki tüm sınai ve ticari teşekküller tarafından kullanılabilmesi belirtilmiştir. Bu genel çerçevedeki hesapların, değişik teşebbüslerin ihtiyaçlarına göre ayarlanabileceği fakat esas yapının değiştirilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁷

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın bankalardan, Bakanlığa gönderilen üç aylık durumların ve bilançoların tek tip olarak düzenlenmesini istemesi, bankaların hesap planlarında değişiklik yapılması zorunluluğunu doğurmuştur. 01.01.1986 tarihinden itibaren tüm bankalar için, şeffaf bankacılık uygulamasının bir gereği olan ve Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan Bankalarda Tekdüzen Hesap Planını kullanmak zorunluluğu getirilmiştir. 2002 yılında BDDK tarafından Uluslararası Muhasebe Standartlarına uyum amacıyla Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve bu yönetmelik uyarınca muhasebe standartlarına ilişkin tebliğler yayınlanmıştır.¹⁸

Sermaye Piyasası Kurulu 29 Ocak 1989 tarihli seri XI No. 1 Tebliği ile muhasebe ilke ve standartlarını belirlemiştir. Tebliğ SPK kapsamındaki anonim ortaklıklarla aracı kurumların bilanço ve gelir tabloları, yönetim kurulu ve denetçi raporlarının hangi şekilde düzenleneceğini açıklamış bunlardan bilanço ve gelir tablosu ile denetçi raporlarının ilanı zorunluluğunu getirmiştir. Öte yandan Sermaye Piyasası Kurulu'nun 18 Şubat 1992 tarihli Seri XII.No.1 Tebliği ile SPK.'ya tabi ortaklık ve

¹⁶ Gençoğlu, a.g.e.s.3

¹⁷ Ayboğa, a.g.e.s.44

¹⁸ Gençoğlu, a.g.e.s.4

kuruluşların finansal tablo ve rapor düzenleme, kamuya duyurma ve bağımsız denetleme yükümlülüklerine dair açıklamalar getirilmiştir.¹⁹

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın 26 Aralık 1992 tarihli Tebliği ile ulusal düzeyde bir hesap çerçevesi oluşturulmuştur. Bu Tebliğde muhasebenin temel kavramları, muhasebe politikalarının açıklanması, finansal tablolar ilkeleri, finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulması, tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişi konularında düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin amacı bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve şirketlerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, finansal tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmasının sağlanması ve şirketlerde denetimin kolaylaştırılmasıdır. Yapılan bu düzenlemeler, bilanço esasına göre defter tutan bütün gerçek ve tüzel kişileri bağlayıcı niteliktedir.²⁰

Türkiye Muhasebe Standartlarının oluşturulması amacıyla atılan ilk adım 1994'de Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavir Odaları Birliği (TÜRMOB) desteği ile Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)'nin oluşturulmasıdır. TMUDESK tarafından oluşturulan bu standartlar herhangi bir yasal düzenleme kapsamında bulunmadığından yaptırım gücü olmamıştır.²¹ 15.11.2003 tarih ve 25290 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Seri XI No. 25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ" ülkemizde uluslararası muhasebe standartlarına uyum konusunda atılmış en büyük adımdır. 01.01.2005 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa tabi ortaklıklar için yürürlükte olan tebliğ, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından çıkarılan 33 adet Uluslararası Muhasebe Standartları'nın çevirisinden oluşmaktadır.²²

Uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu ulusal standartları oluşturma sürecinde Türkiye'deki muhasebe standartlarının farklı kollardan oluşturulması sakıncasını ortadan kaldırmak için 18.12.1999 tarihinde Sermaye Piyasası Kanunu'na ilave edilen bir madde ile idari ve finansal özerkliğe sahip Başbakanlığa bağlı bir

¹⁹ Gençoğlu, a.g.e.s.4

²⁰ Gençoğlu, a.g.e.s.5

²¹ Gençoğlu, a.g.e.s.5

²² Gençoğlu, a.g.e.s.5

kuruluş olarak Muhasebe Standartları Kurulu oluşturulmuştur. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, denetlenmiş finansal tabloların sunumunda, finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin geliştirilmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere kurulmuş ve üyelerinin atanmasıyla 2002 yılında faaliyete geçmiştir.²³

Ülkemiz muhasebe uygulamalarında şirketlerin tabi oldukları mevzuata göre farklı finansal tablolar düzenlemek durumunda olmaları ve bu konuda bugüne kadar birlikteliğin sağlanamamış olması, ulusal muhasebe standartlarını oluşturmak üzere kurulun görevlendirilmesinde en önemli hareket noktası olmuştur.²⁴

Kurul, geçmişte yapılan çalışmaları değerlendirmek amacıyla TMMOB tarafından yayınlanmış olan Türkiye Muhasebe Standartlarını taslak metin olarak kabul edip, bunları gözden geçirdikten sonra kamuoyunun görüşüne sunmuş, 2004 yılı içinde ise uluslararası muhasebe standartlarında oluşan değişiklikleri de dikkate almak suretiyle yapılan yeni çeviri metinlerini ikinci taslak olarak kamuoyunun görüşüne sunmuştur. Türkiye’deki özel ve kamu sektöründeki bilanço esasına göre defter tutan şirketler için 2007 yılından itibaren uygulanması zorunlu hale getirilerek 2005 Ocak ayından itibaren Resmi Gazete’de yayınlanmaya başlanmıştır.²⁵

²³ Gençoğlu, a.g.e.s.5

²⁴ Gençoğlu, a.g.e.s.6

²⁵ Gençoğlu, a.g.e.s.6

1.3.Türkiye Muhasebe Standartları

Türk muhasebe yazını ve mevzuatının oluşturulmasında, ekonomik ve siyasi olarak ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak aktarılan yasalar ve uygulamaların etkileri görülmüştür. Muhasebe uygulamalarında önceleri Fransız mevzuatı ve yayınlarının daha sonra Alman mevzuatı ve yayınlarının etkisi olmuştur. 1950'li yıllarda ABD ile olan ticari ve siyasi ilişkilerin sonucunda Amerikan mevzuatının etkisinde kalınmıştır. 1987 yılı sonrası AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunulması ile AB düzenlemelerinin ve son zamanlarda küreselleşme hareketlerinin hızlanmasıyla hemen hemen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de Uluslararası Muhasebe Standartları'nın etkisinde kalınmıştır.²⁶

Ulusal muhasebe standartlarının uluslararası standartlara uyumu gereği son yıllarda teknoloji ve iletişim hızındaki gelişmeler ile uluslararası ticaretin ve fon akımlarının serbestleştirilmesi yönündeki politikalar finansal piyasaların/ sermaye piyasalarının da uluslararasılaşmasını beraberinde getirmiştir. Günümüzde birçok borsada çok sayıda şirket kote olmuş sınırlar ötesi menkul kıymet piyasalarında karşılaştırılabilirliğinin sağlanmasını zorunlu kılmıştır.²⁷

Başka ülkelerden fon sağlamak isteyen bir şirketin finansal tablolarının ayrıca bir düzeltmeye veya yeniden bir düzenlemeye ihtiyaç göstermeksizin diğer ülkelerde de kabul görmesi başta maliyetlerin azalması ve yatırımcının korunması olmak üzere birçok kolaylıklar sağlanmaktadır. Küreselleşme ve buna bağlı olarak dış ticaretin gelişimi sonucunda birçok ülkede ekonomik faaliyetler genellikle başka ülkelerde de faaliyetleri bulunan çok uluslu şirketler tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Muhasebe ve raporlama standartlarında ortak uygulamaların benimsenmesi çok uluslu şirketler açısından; finansal tabloların hazırlanması ve konsolide edilmesinde

²⁶ Deniz Umut Erhan, I.**Uluslararası Muhasebe Konferansı Yakınsama Yolunda**, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı yayınları, İstanbul,3-4 Kasım 2004.s.45

²⁷ Aylin Özkan, "**Kobiler İçin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları**"(İTİCÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetim Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Bitirme Projesi),İstanbul.2004.s.41

maliyetlerin düşürülmesinde yönetim bilgi arasında personel hareketinin kolaylaşmasını sağlamaktadır.²⁸

Hisse senetleri AB üyesi ülkelerdeki sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin, finansal tablolarını 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren Uluslararası Finansal Raporlama Standartları uyarınca hazırlayacak olmaları göz önünde bulundurulduğunda, Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecinde olan Türkiye’de de mevzuatın AB’deki gelişmelere paralel ve uyumlu olarak düzenlenmesi ve etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması önem taşımaktadır. Türk şirketlerinin dünya piyasalarında kendilerini kabul ettirebilmeleri, finansman kaynaklarına daha kolay erişmeleri, yabancı şirketlerin Türkiye yatırımlarının önünün açılması ve Avrupa Birliği’ne girmeye hazırlanan Türkiye’nin Avrupalı şirketler karşısında rekabetçi olabilmesi açısından Uluslararası Muhasebe Standartları anahtar rol oynayacak niteliktedir.²⁹

Türkiye’de ifade edilen gelişmeler çerçevesinde Muhasebe Standartlarını hazırlama çabası içine girerek diğer bazı ülkelerde olduğu gibi (Avusturya, İtalya, Bulgaristan, Danimarka, Malta, Estonya Zimbab vs.) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları setini aynen kabul etme eğilimindedir. Ülkemizde faaliyette bulunan şirketlerin finansal tablolarının düzenlenmesinde temel olmak, muhasebe ilkelerinde tekdüzeni sağlamak, ayrıca meslek mensuplarının, finansal tabloların bağımsız denetiminde esas alacakları denetim standartlarını belirlemek amacıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının uygulanması önem taşımaktadır.³⁰

²⁸ Özkan, a.g.e.s.41

²⁹Erhan, a.g.e. s.45

³⁰Erhan , a.g.e. s.45

1.4.Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarına Yön Veren Kuruluşlar

Ülkemizde muhasebe uygulamalarına genel olarak, Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu hükümleri yön vermektedir. İlgili kanun hükümlerinin gereksinimleri karşılamadığı durumlarda yasal statüye sahip bazı kuruluşlar kendi etki ve yetki alanlarına giren şirketler için muhasebe uygulamalarını yönlendirici çalışmalar yapmıştır. Bu kuruluşlardan belli başlıları aşağıda gibidir:³¹

- İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu
- Tekdüzen Muhasebe Koordinasyonu Devamlı İhtisas Komisyonu
- Sermaye Piyasası Kurulu
- Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi
- Maliye Bakanlığı koordinatörlüğünde kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu
- TÜRMOB bünyesinde kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
- Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu

Ancak şu anda fiilen muhasebe standartlarının geliştirilmesiyle ilgilenen ve standart hazırlayan kuruluşlar:³²

- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’ dur.

³¹Erhan, **a.g.e.** s.45

³² Erhan, **a.g.e.** s.46

1.4.1. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu

Türkiye’de çeşitli kurumlar yasaların kendilerine verdiği yetkiyi kullanarak muhasebe standartları yayımlamaktadır. Her kurum kendi etki alanına giren kurumları yönlendirmek amacı ile tebliğler yayınlamakta bu da Türkiye’deki uygulamalarda karmaşaya ve çok başlılığa neden olmaktadır. Ayrıca şirketlerin muhasebe uygulamalarında tabi oldukları mevzuata göre farklı finansal tablolar düzenlemek durumunda olmaları ve bu konuda bugüne kadar birlikteliğin sağlanamamış olması, ulusal muhasebe standartlarını belirlemek ve geliştirmek bir üst kurulun görevlendirilmesinde diğer bir hareket noktasını oluşturmuştur. Standart hazırlamadaki bu karmaşaya son vermek amacıyla yasal olarak Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) görevlendirilmiştir.³³

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na 4487 sayılı Kanunla eklenen ek 1’inci maddeyle kurulmuş bulunan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 9 üyeden oluşmaktadır. Kurul üyeleri üç yıllık süre ile seçilmektedir. Kurul üyeleri bir Yeminli Mali Müşavir, bir serbest muhasebeci olmak üzere iki TÜRMOB Temsilcisi, SPK, Maliye Bakanlığı, YÖK, BDDK, Hazine Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) ve TOBB’un birer temsilcisinden oluşmaktadır. Kurulun başlıca görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.³⁴

- a. Muhasebe alanında oluşturulacak standartların belirlenmesi,
- b. Muhasebe standartlarının oluşturulması sürecini ve bu süreçte çalışma birimleri arasında görev paylaşımının ve sorumlulukların belirgin hale getirilmesi,
- c. Standart oluşturma sürecinde görev alan çalışma birimleri arasında koordinasyonun en verimli şekilde sağlanması ve yönetmelikle belirlenen görevlerin yerine getirilmesi, verilmiş olan yetkilerin kullanılması ve sorumlulukların yerine getirilmesinde karşılaşılabilecek tereddütlerin giderilmesi,
- d. Standart oluşturma sürecine muhasebe ilgi gruplarının aktif katılımının sağlanması,

³³ Erhan, **a.g.e.** s.46

³⁴ Erhan, **a.g.e.** s.46

e. Standartların oluşturulması sürecinde kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirilmesi,

f. Belirlenen muhasebe standartlarının yayımlanması³⁵

TMSK, çalışmalarına başlamış, ilke olarak UFRS standartlar setini aynen kabul etmiş ve bu standartların Türkçeleştirilmesi için Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile telif anlaşması yapmıştır. Bu kapsamda kavram birliğini sağlamak üzere İngilizce muhasebe terimlerinin Türkçe karşılıklarını yayınlamıştır. Kurul şirket büyüklükleri ve sektörlerin özelliğine göre bazı şirketlerin uluslararası muhasebe standartlarından bazılarını uygulama konusunda karar verme yetkisine sahip bulunmaktadır. TMSK; ulusal muhasebe standartlarının belirlenmesinin yanı sıra, uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumun sağlanması sorumluluğunu da üstlenmiştir. Kurul, ulusal muhasebe standartlarının oluşturulmasında, uluslararası uygulamalardan esinlenerek, standartların anlaşılır, uygulanabilir ve gereksinmelere cevap verebilir nitelikte olmalarını teminen, tüm muhasebe ilgi gruplarının standart oluşturma sürecine katılımına olanak sağlayan bir yöntemi benimsemiştir. Bu sayede, Kurulun çalışma komisyonları tarafından hazırlanacak olan taslak metinler kamuoyunun görüşüne açılmak suretiyle Ulusal Muhasebe Standartlarına "genel kabul görmüş" nitelik kazandırılmış olacaktır.³⁶

Bakanlıktan aldığı onay ile daha önce TMSK, SPK ve BDDK tarafından yayımlanan standartları taslak olarak kullanma olanağını sağlamıştır. UFRS 'deki son gelişmeleri de göz önüne alarak 2004 yılının sonuna kadar söz konusu standartlar yeniden gözden geçirilerek Türkiye Muhasebe Standardı olarak resmen yayımlanması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.³⁷

TMSK, ulusal muhasebe standartlarının belirlenmesinin yanı sıra, uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumun sağlanması sorumluluğunu da üstlenmiştir. Kurul, UFRS standartlar setini aynen kabul edip yayımlama eğilimindedir. Kurul, ulusal

³⁵Erhan, a.g.e. s.47

³⁶Ali İhsan Akgün, "Vadeli İşlemlere Yönelik Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi", (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.127

³⁷Erhan, a.g.e. s.47

muhasabe standartlarının oluşturulmasında; uluslararası uygulamalardan esinlenerek, standartların anlaşılır, uygulanabilir ve gereksinimlere cevap verebilir nitelikte olmalarını teminen, tüm muhasabe ilgi gruplarının standart oluşturma sürecine katılımına olanak sağlayan bir yöntemi benimsemiştir. Bu sayede, Kurulun çalışma komisyonları tarafından hazırlanacak olan taslak metinler kamuoyunun görüşüne açılmak suretiyle Ulusal Muhasebe Standartlarına “genel kabul görmüş” nitelik kazandırılmış olacaktır.

1.4.2.Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kanunu (SPK)'nin verdiği yetki ve görevler çerçevesinde, piyasanın tam, zamanında, doğru ve güvenilir bir biçimde bilgilendirilmesi aşamasında muhasabe ve raporlama standartlarını en önemli araçlardan birisi olarak kabul ederek, yatırımcıların yatırım yapmak için kararlarını alırken kullanacakları finansal tabloların şirketlerin gerçek durumlarını belirlemeleri amacıyla düzenlemeler yapmaktadır. Bu çerçevede, kamuya aydınlatma genel amacına hizmet etmek amacıyla muhasabe standartları yayınlamaktadır.³⁸

“SPK'nda finansal tablo ve raporların hazırlanmasına kadar olan süreç açısından yeni bir hüküm veya düzenleme olmamakla beraber, bilanço ve gelir tablosunun hangi şekil ve esaslara göre düzenleneceği Sermaye Piyasası Kurulu'na bırakılmıştır. SPK'nun ilgili maddesine (SPK.16) göre SPK kapsamına giren anonim ortaklıklar, "... bilançoları ile kar ve zarar cetvellerini yıllık yönetim ve denetim kurulu raporlarını, Kurul tarafından tespit olunacak şekil ve esaslar dahilinde düzenlemek zorundadırlar".³⁹

Menkul kıymetlerin halka arzı için izin almak amacıyla yapılacak başvuru sırasında menkul kıymetleri çıkaran ortaklığın ana sözleşmesi ve izah nameninin yanı sıra, yine Kurul'un gerekli gördüğü belge ve raporların verilmesi gerekmektedir. Bu

³⁸ Akgün, a.g.e. s.118

³⁹ Akgün, a.g.e. s.119

raporlar arasında finansal raporlar da bulunmaktadır. SPK' nun 4. bölümü Kurul' a ilişkin hükümleri düzenlemektedir. SPK' nun ilgili madde hükmü ile Kurul' a çeşitli görev ve yetkiler vermiştir(SPK.22). Bunlardan birisi de kamunun aydınlatılması amacıyla, genel ve özel nitelikte karar almak; özellikle bilanço, gelir tablosu, yıllık raporlar, denetim raporları ve diğer tablolar hakkında standartlar tespit etmek ve bunları tebliğlerle duyurmaktır.⁴⁰

Sermaye Piyasası Kurulu bu amaçla birçok tebliğ ve yönetmelik yayımlamıştır. Yayımlanan bu tebliğlerden ilk 3 tebliğ ana düzenlemeleri içermekle beraber, söz konusu tebliğlerden XI-2 sayılı "Standart Genel Hesap Planı ve Planın Kullanım Esasları" hakkındaki tebliğ 1.1.1995 tarih ve 22217 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan seri XI No:1 1 sayılı tebliğ ile yürürlükten kaldırılmıştır. Sermaye Piyasası Kurulunca yayımlanan Seri XI-1 No.lu ve Seri XI- III no.lu tebliğler ana düzenlemeleri içermektedir. Söz konusu tebliğlerde yer alan konular aşağıdaki gibidir:⁴¹

XI-1 No.lu "Sermaye Piyasasında Finansal Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ" 60 maddeden oluşmakta olup, 4 bölüm ve ekleri içermektedir. Tebliğdeki maddelerin konular itibariyle dağılımı ise; Finansal Tablolarda Muhasebe Politikalarının Açıklanması ve Muhasebenin Temel Kavramları, Finansal Tablolara İlişkin Uygulama Standartları, Finansal Tablolara İlişkin Şekil ve Esaslar, Finansal Raporlara ilişkin şekil ve Esaslar ve Ekler şeklindedir. "Sermaye Piyasasında ara Finansal Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar hakkında XI-3 No.lu Tebliğ" de ise Ara Finansal Tabloların Düzenleme Esasları, Kıst (Zaman ile Orantılı Pay) Esası, Mevsimlik Faaliyetler, Yeniden değerlendirme, Vergi Karşılığı, Finansal Tabloların Kesinleşmesi ve Diğer Finansal Tablolara ait konuları kapsamaktadır. Ana konuları itibariyle belirttiğimiz Seri XI-1 ve 3 No.lu tebliğlerin dışında yayınlanan tebliğler ise, bu 2 ana tebliğde yayımlanan konuların uygulamasında kısmen değişiklikler getiren tebliğler olup içerikleri aşağıdaki konuları kapsamaktadır.⁴²

⁴⁰ Akgün, a.g.e. s.119

⁴¹ Akgün, a.g.e. s.119

⁴² Akgün, a.g.e s.120

- *Sermaye Piyasası Finansal Tablo ve Raporlara ilişkin ilke ve kurallar hakkında Tebliğe ek yayımlanan tebliğler,*
- *Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Finansal Tabloları ve Raporlara ilişkin ilke ve kurallar hakkında tebliğ,*
- *Aracı Kurum Hesap Planı ve Planın Kullanım Esasları Hakkında Tebliğ,*
- *Sermaye Piyasasında Konsolide Finansal Tablolara ilişkin ilke ve kurallar hakkındaki tebliğ.⁴³*

SPK, yukarıda açıkladığımız tebliğler dışında 15.11.2003 tarih ve 25290 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ(Seri XI, No: 25) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uyumlu 33 adet muhasebe standardı yayınlamıştır. Söz konusu tebliğ, 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara finansal tablolardan geçerli olmak üzere yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğin amacı, SPK'nun değişik 16 ve 22/e maddeleri uyarınca şirketler tarafından düzenlenecek finansal tablo ve raporlar ile bunların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin muhasebe ilke ve kurallarını belirlemektir. Bu tebliğin kısımları ve bu kısımlara karşılık gelen, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.⁴⁴”

⁴³ Akgün, a.g.e. s.120

⁴⁴ Akgün, a.g.e. s.120

Tablo:1 SPK'nın ile Uyumlu Finansal Raporlama Standartları

KISIM NO	Tebliğ Kısımlarında Düzenlenen Konular	İlgili /UM S	İlgili /UMS Başlığı
Kısım 1	Finansal Tablolara İlişkin Genel İlkeler	-	Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements
Kısım 2	Finansal Tabloların Sunumu	UMS 1	Presentation of Financial Statements
Kısım 3	Ara Finansal Tablolar	UMS 34	Interim Financial Reporting
Kısım 4	Nakit Akım Tablosu	UMS 7	Cash Flow Statements
Kısım 5	Hasılat	UMS 18	Revenue
Kısım 6	Stoklar	UMS 2	Inventories
Kısım 7	Maddi Varlıklar	UMS 16	Property, Plant and Equipment
Kısım 8	Maddi Olmayan Varlıklar	UMS 38	Intangible Assets
Kısım 9	Varlıklarda Değer Düşüklüğü	UMS 36	Impairment of Assets
Kısım 10	Borçlanma Finansalyetleri	UMS 23	Borrowing Costs
Kısım 11	Finansal Araçlar	UMS 32	Financial Instruments: Disclosure and Presentation

Kısım 13	Konsolide Finansal Tablolar, Bağlı Ortaklıklar, Müşterek Yönetime Tabi İşletmeler ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi	UMS 27	Consolidated and Separate Financial Statements
		UMS 28	Investments in Associates
		UMS 31	Interests in Joint Ventures
Kısım 14	Kur Değişiminin Etkileri	UMS 21	The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates
Kısım 15	Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Tabloların Düzeltilmesi	UMS 29	Financial Reporting in Hyperinflationary Economies
Kısım 16	Hisse Başına Kazanç	UMS 33	Earnings Per Share
Kısım 17	Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar	UMS 10	Events After the Balance Sheet Date
Kısım 18	Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar	UMS 37	Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
Kısım 19	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar	UMS 8	Net Profit or Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies
Kısım 20	Kiralama İşlemleri	UMS 17	Leases
Kısım 21	İlişkili Taraflar	UMS 24	Related Party Disclosures
Kısım 22	Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması	UMS 14	Segment Reporting
Kısım 23	Banka ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarının Kamuya Açıklanması	UMS 30	Disclosures in the Financial Statements of Banks and Similar Financial Institutions
Kısım 24	İnşaat Sözleşmeleri	UMS 11	Construction Contracts
Kısım 25	Durdurulan Faaliyetler	5	Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations

Kısım 26	Devlet Teşvik ve Yardımları	UMS 20	Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance
Kısım 27	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	UMS 40	Investment Property
Kısım 28	Kurum Kazancı Üzerinden Hesaplanan Vergiler	UFRS 12	Income Taxes
Kısım 29	Çalışanlara Sağlanan Faydalar	UMS 19	Employee Benefits
Kısım 30	Emeklilik Planları	UMS 26	Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans
Kısım 31	Tarımsal Faaliyetler	UMS 41	Agriculture
Kısım 32	Finansal Tablo ve Raporların Açıklanması, Kurula ve Borsaya Gönderilmesi	-	-
Kısım 33	İlk Dönem Finansal Tablolar	-	-
Kısım 34	Muhtelif Hükümler	-	-

Söz konusu tebliğin kısımlarını ayrı ayrı açıklamak bu çalışmanın kapsamını aşacağından sadece konumuz ile ilgili olan UFRS 32 ve UFRS 39'un karşılığını temsil eden Kısım 11: Finansal Araçlar çalışmamızın ile uyumlu SPK Muhasebe Standartları kısmında ele alınacaktır.⁴⁵

⁴⁵ Akgün, a.g.e. s.123

1.4.3.Bankacılık Denetlenme ve Düzenleme Kurulu(BDDK)

BDDK tarafından, Haziran 2002’de yayımlanan ‘‘Muhasebe Uygulama Yönetmeliği’’ ile bankacılık sektörü ile ilgisi bulunan 17 adet muhasebe standardı uygulamaya koyulmuştur. Kurul tarafından yönetmeliğin amacı, bankaların; hesap ve kayıt düzeninde Şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, gerçekleşen işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda finansal durumları, finansal performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren finansal tabloların zamanında ve doğru bir Şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkelerin belirlenmesi olarak tanımlanmıştır.⁴⁶

Kurul ayrıca yayımlanan yönetmelik uyarınca muhasebe standartlarına ilişkin olarak yürürlüğe konulacak tebliğlerde açıklık olmayan hallerde, sırasıyla; ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarında benimsenen esaslara, Avrupa Birliği düzenlemelerinin getirdiği normlara ve mevzuata aykırı olmamak kaydıyla finansal piyasalarda yaygın olarak kullanılan esaslara uyulacağını kayda bağlayarak standartlarının geçerliliğine atıfta bulunmuştur.⁴⁷

Yönetmelik uyarınca; bankalara yılsonu bilançoları yıllık gelir, nakit akım,  zkaynak deđiŐim ve kar dağıtım tablolarını yönetmelik ve ilgili tebliğlerde belirtilen tablolar formatında düzenlenmesi, ilan edilecek yılsonu bilançolar ve yıllık gelir tablolarının hesap ve kayıt düzenine ilişkin mevzuata uygunluğuna dair bağımsız denetim kuruluşlarının açıklamalarına ve onayının alınması ve Şeffaflığı temin amacıyla kamuoyuna duyurulması zorunluluğu getirilmiştir.⁴⁸

⁴⁶Erhan, **a.g.e.** s.49

⁴⁷ Erhan , **a.g.e.** s.50

⁴⁸ Erhan , **a.g.e.** s.50

1.4.4 Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

Türkiye muhasebe standartları kurumu uluslararası standartları çevirip diğer kurumlarda kendi kurum standartlarına uygunluk sağlayan sınav ve denetim süreçlerinin uygulanabilirliğini sağlamaya çalışırken 2 Kasım 2011 tarihinde yayımlanan Kanun Hükmünde Kararname ile TKSK'nın görevi sona ermiştir.⁴⁹ Hükümet seçimden hemen önce aldığı yetki ile çok önemli bir düzenleme yapmış Vergi Denetim Birimlerini birleştirmiş, Yetkisinin bitmesine 1 gün kala yetkisini bir kez daha kullanmıştır ve Türkiye'deki Bağımsız Denetim ve Muhasebe uygulamalarını baştan aşağıya düzenlenmiştir. Esasında yapılan işlere göre sade bir düzenleme yapılmıştır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun kuruluş maddesi olan 2499 sayılı kanunun ek 1. maddesini iptal edilmiştir. Daha açık ifade ile TMSK'ü kapatıldı. Kurul Başkan ve üyelerini bugün itibariyle görevden alındı. ve TMSK'nun tüm varlıklarına el konulmuştur.

Diğer tüm kanunlarda bulunan denetim standartları ve bağımsız denetimle ilgili yer alan tüm hükümlerin bu Kanun Hükmünde Kararname ile aykırılık teşkil eden maddeleri kaldırılmıştır. Daha açık ifade ile Sermaye Piyasası Kurulu'nun lisans verme, sınav yapma, denetim kuruluşu yetkilendirme, denetim kuruluşu denetleme vb bağımsız denetim ile ilgili yetkilerini, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun denetim kuruluşu yetkilendirme, denetim kuruluşu denetleme vb bağımsız denetim ile ilgili yetkilerini, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu ve Hazine Müsteşarlığının Denetçi atama, sınav yapma, denetim kuruluşu yetkilendirme görevleri kaldırılmıştır. Hatta bu maddeye dayanarak 3568 sayılı SMMM ve YMM kanununda ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan bağımsız denetim yetkileri de kaldırıldı diye yorumlamak mümkün olabilir. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu adı altında yeni bir kurum oluşturuldu artık muhasebe ve denetim alanında tek yetkili kurumdur.

⁴⁹Erhan, a.g.e. s.47

1) Kurul 9 kişiden oluşmuş, 4'ü direk 3 ü dolaylı olarak 7 üye Bakanlıklar tarafından 2 üye de meslek kuruluşları tarafından öneriliyor, Bakanlar Kurulu tarafından atanacaktır.

- a. Maliye Bakanlığı'nın 4 önerisinden 2 üye,
- b. Ticaret Bakanlığı'nın 4 önerisinden 2 üye,
- c. SPK'nun bağlı olduğu Bakanlığın 2 önerisinden 1 üye,
- d. BDDK'nun bağlı olduğu Bakanlığın 2 önerisinden 1 üye,
- e. Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlığın 2 önerisinden 1 üye,
- f. TOBB 'nin 2 önerisinden 1 üye,
- g. TÜRMOB'in 2 önerisinden 1 üye,

İlk üyeler en geç bir ay içinde yani 02 Aralık 2011'e kadar atanacaktır.⁵⁰

⁵⁰ 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

1.4.5.TMS ve TFRS'lerin Uygulanma Süreci

TMS ve TFRS'lerin uygulanma sürecinde izlenecek yollar, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara bulunan çözüm önerilerinden ve bu standartları uygulamaya koyarken hangi yolların izlendiğinin ve bu uygulamaların dünyadaki yansımalarının olumlu veya olumsuz sonuçlarına değinilecektir.

1.5.TMS ve TFRS'lerin Uygulanma Sürecinde İzlenecek Yollar

TMS ve TFRS'nın uygulanma sürecinde aşağıdaki işlemlerin yapılması gerekir.

- TMS ve TFRS'nın UFRS'ı ile Uyumunun Sağlanması Dünyadaki muhasebe uygulamalarına paralel olarak muhasebe ortak dilinin oluşturulması amacıyla, TMS'lerin de UFRS ile uyumlu olması gerekir.

Bu koşul, UFRS'yi aynen alınarak ve tam set olarak yayımlanarak yürürlüğe konulmak suretiyle sağlanmıştır. Türkiye, UFRS'yi uygulamaya koyarken yasal düzenleme yolunu seçmiş ve tam metni çevirmiştir. Dünya uygulamalarına bakıldığında, UFRS'nin kendi ülkelerinde uygulamaya konulmasında yasal düzenleme yoluyla ya UFRS'ye atıfta bulunulmuş, ya tam metin aktarılmış ve tam çevirisi yapılarak kendi ülke standardı olarak yayımlanmış, ya da diğer yollarla standart numaraları farklı olmakla beraber özde UFRS ile uyumlaştırılarak yayımlanmıştır.⁵¹

- Kanun ve Diğer Düzenlemelerle TMS ve TFRS'lere Yasal Nitelik Kazandırılması Muhasebe standartlarının uygulanabilirliğinin sağlanabilmesi için yasal nitelik taşıması ve bağlayıcı olması gerekir. Bu kapsamda Türkiye'de TMS ve TFRS'ler Resmi Gazete'de yayımlanarak numara koşulu sağlamıştır. Ayrıca yeni TTK Kanununda da bu standartlara atıflar vardır.⁵²

- İlgili Gruplarca TMS ve TFRS'nın Benimsenmesi ve Uygulamanın Başlatılarak Desteklenmesi Muhasebe standartlarının kolayca uygulamaya girebilmesi için, ilgili grupların bu standartları benimsemesi, önemine inanması ve uygulamayı başlatarak bu standartlara göre hazırlanan muhasebe bilgilerini kullanmayı istemesi gerekir. TMS ve TFRS'nin benimsenmesi ve uygulanması konusunda destek vermesi gereken gruplar arasında, Ortaklar, Yönetim Kurulları, TÜRMOB, SPK, BDDK, TOBB, Maliye

⁵¹ Şensoy, a.g.e., s.228

⁵² Şensoy, a.g.e., s.228

Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Bankalar, Yatırımcılar, Muhasebeciler, Mali Müşavirler, Yeminli Mali Müşavirler ve Denetim Şirketleri başı çekmektedir.⁵³

• TMS'na Paralel Olarak Bu Uygulamanın Denetlenmesini Sağlayacak Uluslararası Denetim Standartları ile Uyumlu Türkiye Denetim Standartları'nın Uygulamaya Etkin Bir Şekilde Konulması muhasebe standartlarının sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için bu standartların denetlenmesi, denetim sürecinin sağlıklı olarak yapılabilmesi için Uluslararası Denetim Standartlarının yayımlanması gerekir. Denetim standartları bütün kesimlerce benimsenmeli ve denetim standartları yayımlayan kurul, bu konuda bağımsız ve tek otorite olmalıdır.

Türkiye'de bu konuda tartışmaların odak noktası, standartların kimin tarafından yayımlanacağı hususunda yoğunlaşmaktadır. SPK, bu konuyu kendi yetkisinde görürken, TÜRMOB haklı olarak, meslek örgütü olarak kendi bünyesinde kurduğu Türkiye Denetim Standartları Kurulu'nun bu standartları yayınlaması gerekliliğine inanmaktadır.⁵⁴

Çeşitli ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında, bazı ülke uygulamalarında denetim standartlarının meslek örgütleri bünyesinde kurulan kurullar aracılığı ile yayımlandığı, bazı ülkelerde yasayla bu standartları yayımlayacak bağımsız bir kurul kurulduğu ve bu kurul tarafından standartların yayımlandığı veya kanun ve diğer düzenlemelerle yayımlandığı görülmektedir. Bazı ülkelerde, örneğin İngiltere uygulamasında, bağımsız bir muhasebe üst kurulu bulunmakta ve bu kurula bağlı ama bağımsız çalışan muhasebe standartları kurulu, gözetim kurulu, finansal tabloları inceleme kurulu gibi kurullar bulunmaktadır.⁵⁵

Bu kurullar bağımsız olup, birbirlerinin çalışma alanlarına müdahale etmezler ama çalışmaları yaparken ve standartları yayımlarken koordineli çalışırlar. Herhangi bir konuda muhasebe standardı yayımlanmışsa, bu standardın nasıl denetleneceği de

⁵³ Nalan Akdoğan, "Türkiye Muhasebe7Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri", Finansal Çözüm: Hakemsiz Yazılar, ISMMMO Yayın Organı, Mart-Nisan, yıl:2007, sayı:80, s.108.

⁵⁴ Şensoy, a.g.e., s.229

⁵⁵ Şensoy, a.g.e., s.229

denetim standartları kurulu tarafından yayımlanmaktadır. Denetim standartlarının meslek örgütleri tarafından yayımlanmaktadır.⁵⁶

- Kalite Güvencesi Gözetim Programı Oluşturulmalı ve Gözetimi yapacak Yetkili Kuruluşlar Belirlenmeli TMS'nin tam olarak uygulandığından, finansal tabloların gerçeğe uygun olarak hazırlanıp güvenilir olduğundan ve etkin ve yüksek kalitede bir denetimin yapıldığından emin olunmalıdır.

Finansal tabloların UFRS'ye uygun olarak denetlendiğinden emin olmak için ise, kalite güvencesi gözetim programı oluşturulmalıdır. Gözetimin hangi yetkili kuruluş tarafından yapılacağı hususu da ayrıca belirlenmelidir.⁵⁷

Aynı şekilde disiplin cezalarının kimin tarafından verileceği de belirlenmelidir. İngiltere uygulamasına baktığımızda, birlikte sorumluluk olduğu, gözetim kurulunun bağımsız olarak çalıştığı ve Muhasebe Üst Kurulu'na bağlı olduğu görülmektedir. Gözetim kurulu borsanın belli büyüklükteki şirketlerini denetleyen büyük denetim firmalarının gözetimini yaparken, küçük şirketlerin denetimini yapan denetim şirketlerinin gözetimi de meslek örgütü tarafından yapılmaktadır.⁵⁸

Türkiyede'de bu modelin uygulanması, birlikte sorumluluk taşınması uygun olur. Esasen şu andaki uygulama da o yöndedir. SPK denetimini yapan denetim şirketlerinin gözetimini SPK, banka denetimi yapan denetim şirketlerinin gözetimini kısmen BDDK, tam tasdik işlemlerinin gözetimini Maliye Bakanlığı yapmaktadır. Meslek örgütü de meslek mensuplarının genel denetimini yapmakta ve disiplin cezalarını vermektedir.⁵⁹

Muhasebe Mesleğinin Etik Kuralları işletilmelidir. Kalite güvence sisteminin oluşturulmasında bağımsız denetim yapacak ekibin sorumlulukları bulunmaktadır. Denetim şirketi bağımsız olmalı ve firmanın ve elemanlarının gerekli etik kurallara göre faaliyetlerini yürütmesini güvence altına alacak politika ve prosedürleri oluşturmak zorundadır. Bu husus IFAC tarafından yayınlanan etik kurallarla birlikte ele

⁵⁶ Şensoy, a.g.e., s.229

⁵⁷ Şensoy, a.g.e., s.229

⁵⁸ Şensoy, a.g.e., s.229

⁵⁹ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman, Cemal Çakıcı, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, İstanbul, 2011, s.13

alınmalıdır. Profesyonel anlamda etik kurallar; dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik, özen ve titizlik, güvenilirlik ve mesleki davranışlardır.

- Sürekli Eğitim UFRS'ndaki değişiklikler sürekli olarak yakından izlenmeli ve TMS'ler bu değişiklikler kapsamında devamlı olarak güncelleştirilmelidir. Standartlar sürekli olarak değiştiğinden meslek mensupları da bilgilerini sürekli olarak yenilemek durumundadır. Dün öğrenilen ve çok iyi bilinen bir konu bugün değişmiş olacaktır. Bu nedenle sürekli eğitim programları uygulanmalıdır.⁶⁰

1.6. TMS ve TFRS Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar

TMS ve TFRS uygulama sürecinde karşılaşılan sorunların başında, bu standartların anlaşılmasının zor bir dile sahip olması, teknik, karmaşık bilgilerle donatılmış olması ve sözel bilgiler taşıyor olması gelmektedir.

UFRS'lerde olduğu gibi standartların uygulama örnekleriyle desteklenmemesi, standartların teknik olarak uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Karşılaşılan diğer sorunları ise şöyle sıralamak mümkündür.

- Standartların hazırlanması ve uygulanması ile ilgili grupların, standartların önemini şirketler ve ilgili gruplar tarafından anlaşılmasına yönelik olarak yeterli çalışmalarının bulunmaması,

- Uygulamaya yönelik gerekli teknik ve pratik eğitimin verilmemesi nedeniyle meslek mensuplarının eğitiminin yetersiz kalması,

- Standartların çoğunluğunun 2007 yılında yürürlüğe girmesi nedeniyle, şirketler ve uygulamacıların henüz standartlardan ve içeriklerinden yeterince haberdar olmaması,

- Standartların, henüz uygulama hazırlık sürecinde olması nedeniyle yaptırım gücünün belirsizlik taşıması, dolayısıyla şirketlerin belirtilen tarihe kadar uygulama zorunluluğu hissetmemeleri,

- Ülkedeki diğer yasal düzenlemelerin ve ilgili kurumların, henüz TMS ve TFRS'lerin uygulamaya geçirilme sürecini destekler nitelikte olmamaları nedeniyle, yeknesaklığa engel teşkil etmeleri, standartların uygulanmasına yönelik yenilenme aşamasında olan düzenlemelerin ise yenilenme safhasının yavaş olması,

⁶⁰ Şensoy, a.g.e., s.230

- Standartların, ülkede faaliyet gösteren çeşitli konu ve büyüklükteki şirketlere aynı uygulamayı sunması nedeniyle, söz konusu şirketlerin, konuları gereğince uygulamalara ayak uyduramamaları,
- Türkiye'deki şirketlerin %99.89'unu oluşturan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) açısından, karmaşık ve fazla gelişmiş bir kayıt düzenine sahip olan standartların, uygulamaya geçirilmesinde zorluk yaşanacağı düşünülmesi,
- Türkiye'deki şirketlerin %98.03'ini oluşturan Küçük ölçekli İşletmelerin ise kayıt düzenlerinin sağlıklı olmaması nedeniyle söz konusu standartların uygulamaya geçirilmesi için yeterli verilerinin bulunmaması,
- Standartlara yönelik yorumların yetersiz kalması, var olanların ise anlaşılmasının zor bir dile sahip olması,
- İşletmeler ve uygulamacılar açısından alışılmış uygulamaların terk edilmesinin zaman alması,
- Firma içi yönetici ve çalışanların, konu ile ilgili yeterli bilgi akışı sağlayamamaları, eğitim ve denetim faaliyetlerinde bulunmamaları,

- Standartların uygulanması sonucunda ortaya çıkan verilerin, standartların uygulanmadığı geçmiş dönemlerdeki verilerle karşılaştırılabilir olmasının sağlanmasındaki güçlükler ve bunun sağlanabilmesi için geçmiş veriler üzerinden yeni çalışmalar yapılması gerekliliği,
- İşletmelerin, şeffaflığı gerektiren standartların uygulanmasında çekingen davranmaları şeklinde sıralanabilir.⁶¹

⁶¹ Şensoy, a.g.e., s.230

1.7. TMS ve TFRS Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik

Çözüm Önerileri

Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları oluşturulması çalışmaları, IAS ve UFRS'lerin oluşturulma süreci ile paralellik göstermektedir. Standartları oluşturan kurum olan TMSK'nın organizasyon yapısına bakıldığında, Kurul bünyesinde yapılan çalışma grubunda, ilgili tüm kesimlerin katılımının sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bununla birlikte standartların oluşturulma sürecinde kamuoyunun görüşünün alınmasının, standartların oluşturulmasına büyük fayda sağladığı düşünülmektedir. Ancak TMSK'nın standart oluşturma sürecinin temelinde IAS ve UFRS'nin çevirileri yer aldığından, sürecin uluslararası şirket yapılarına göre oluşması, Türkiye koşulları ve farklı şirket yapılarının göz ardı edilmesi söz konusu olabilmektedir.⁶²

Standartların çevirisi sırasında, çalışma komisyonunun standardı aynen çevirmek yerine ek tebliğlerle, yeknesaklığı engellemeyecek şekilde, farklı tiplerdeki şirketlere yönelik uygulamalara da yer vermesi, şirketlerin standartlara daha kolay adapte olmasını yardımcı olacaktır. Bununla birlikte Türkiye'deki şirketlerin %99,89'unu oluşturan KOBİ'lere yönelik standart çalışmalarının henüz proje aşamasında olmasının, süreç içerisinde eksiklik yarattığı düşünülmektedir ve henüz proje aşamasında olan bu konudaki çalışmaların hızlandırılması bu açıdan önem arz etmektedir.⁶³

31.12.2008 tarihinde uygulamaya geçirilecek olan standartların hazırlık aşamasında özendirici unsurların bulundurulmasının, şirketler tarafından ertelenen geçişi hızlandıracağı düşünülmektedir. İşletmelere hazırlık aşamasında da yol gösterilmesi ve kademeli olarak geçişin sağlanması şirketler açısından uyumu kolaylaştıracaktır.

Teknik çeviri olması nedeniyle karmaşık yapıya sahip olan standart metinlerinde, TMSK'nın yorumları önem taşımaktadır. Bu nedenle her standart için farklı şirket yapılarını da dikkate alacak şekilde, anlaşılabilir, uygulamaya dönük ve

⁶² Şensoy, a.g.e., s.230

⁶³ Şensoy, a.g.e., s.231

pratik bilgilere yer veren yorumlar yayınlanması ve yorumların yol gösterici özelliğinin ön plana çıkarılması uyum sürecini hızlandıracaktır.⁶⁴

Türkiye’de muhasebe uygulamalarına yön veren yasal düzenlemelerin çeşitli amaçlara yönelik olmaları nedeniyle farklı uygulamalara yer vermeleri, şirketlerin birden çok finansal tablo düzenlemelerine neden olmaktadır. TMS ve TFRS’na geçişin hazırlık sürecinde, söz konusu düzenlemelerin de yenilenerek, standartları destekler konuma gelmeleri önem arz etmektedir.

TTK’nın, bu konudaki çalışmaları devam etmektedir. Ancak Kanunun yürürlüğe gireceği 2008 yılının, standartların uygulama hazırlık döneminde gecikmiş bir tarih olduğu düşünülmekte ve çalışmaların hızlandırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. VUK, söz konusu standartlara uyum konusunda henüz çalışmada bulunmamıştır. SPK, 2005 yılından sonra yürürlüğe giren Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına uyumu sağlayamamış ve Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına göre hazırlanacak finansal tabloları kabul edeceğini belirtmiştir.⁶⁵

BDDK ise düzenlemeleri 2008 yılının sonunda zorunlu tutmaktadır. Bu farklılıklar nedeniyle henüz birbirini destekler nitelikte olmayan yasal düzenlemelerin ve yaptırım gücündeki belirsizliğin, standartların öneminin anlaşılmasına engel teşkil ettiği düşünülmektedir. Ortak çalışmalar ile yasal düzenlemelerde birbirlerine ve standartlara uyumun sağlanması yararlı olacaktır.⁶⁶

Muhasebe uygulamalarında önemli bir yeri olan muhasebe mesleğinin, standartların uygulanması aşamasında da büyük rolü bulunmaktadır. Bu nedenle özellikle standartlara geçişin hazırlık sürecinde meslek mensuplarının eğitiminin gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Uygulamacılara yönelik eğitici adımların, geçiş sürecini kolaylaştıracağı düşünüldüğünden, gerek meslek odalarında, gerekse üniversitelerde, teknik ve pratik eğitimlerin verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.⁶⁷

Standartların bir çoğunun 2007 yılında yürürlüğe girmesi nedeniyle, 2008 yılında yapılacak çalışmaların, uygulama sürecine oldukça etkili olacağı, bu nedenle 2008 yılının yorumlarla, eğitimlerle ve ulaşılabilir bilgi akışıyla verimli değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

⁶⁴ Şensoy, a.g.e., s.231

⁶⁵ Şensoy, a.g.e., s.231

⁶⁶ Şensoy, a.g.e., s.231

⁶⁷ Yahya Arıkan, Hüseyin Fırat, Erol Demirel, Finansal Çözüm Dergisi, İstanbul, 2005, s.3, 2005, s.8-9-10, s.8

Standartlara uyum aşamasında gerek şirket içindeki iç kontrol ağı, gerekse şirket dışındaki denetim çalışmaları büyük önem arz etmektedir.⁶⁸

Sık ve düzenli yapılan kontrol ve denetim faaliyetleri, uyumun sıkıntılarını azaltacaktır. Bu süreçte hem yöneticilerin hem de uygulamacıların işbirliği gerekmekte, standartların öneminin sadece meslek mensupları tarafından anlaşılması yetersiz kalmakta, şirketle ilgili tüm gruplara anlatılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

2012 Yılı sonunda uygulamaya geçirilecek olan standartların finansal verilere uygulanması sırasında, belirtilen döneme ait finansal verilerin yanı sıra geçmiş döneme ait verilerden de yararlanılacağından, geçiş sürecinde bilgi kaybını engellemek amacıyla yapılması gerekli çalışmalar hakkında uygulamacıların bilgilendirilmesi gerekmektedir.⁶⁹

1.8.Ülkemizde Finansal Raporlamanın Durumu

Ülkemizde finansal raporlamanın standartlaşması müşteri odaklı bir şekilde sürdürülmektedir. Bilgi kullanıcıları müşteriler kanunlardan yararlanmaktadırlar. Finansal raporlamadaki bu müşteri odaklılık, raporlama işlemini gerçekleştirenler için birden fazla iş anlamına gelmektedir. Bu durumda uygulamada çeşitli karışıklıklara neden olmaktadır.⁷⁰

Ülkemizde faaliyet gösteren finansal kuruluşlardan, yatırım bankaları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından geliştirilen ve yayınlanan standartlara bağlı olarak finansal raporlama yapmaktadırlar. Bu standartlar, uluslararası finansal raporlama standartlarından esinlenerek hazırlanmıştır. Ancak bu standartların birkaç yıl gerisindeki durumu yansıtmaktadırlar.⁷¹

Ülkemizde faaliyet gösteren finansal kuruluşlar dışında Sermaye Piyasası Kurumu'nun denetiminde bulunan halka açık şirketlerde kurum tarafından geliştirilen ve yayınlanan standartlara uygun olarak finansal raporlama yapmaktadırlar. Bu

⁶⁸ Şensoy, a.g.e., s.231

⁶⁹ Şensoy, a.g.e., s.231

⁷⁰ Arıkan, Fırat, Demirel, a.g.e.s.8

⁷¹ Arıkan, Fırat, Demirel, a.g.e.s.9

standartlar da Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'ndan yararlanılarak hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur.⁷²

⁷² Arıkan, Fırat, Demirel, a.g.e.s.9

2.HİSSE BAZLI ÖDEMELER STANDARDI

2.1.1. Standardın Tanımı

Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri; şirketnin özkaynağa dayalı finansal araçlar (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil) karşılığında mal veya hizmet elde ettiği yada şirketnin hisse senetlerinin veya diğer özkaynağa dayalı finansal araçlarının fiyatları baz alınan tutarlar karşılığında mal veya hizmetler aldığı işlemlerdir.⁷³

Hisse Senedi Opsiyonu; hamiline, belirli bir dönem için şirketnin hisse senetlerini sabit ya da belirlenebilir bir fiyattan elde etme yükümlülüğünü değil, fakat hakkını veren sözleşmedir.⁷⁴

Hisse Bazlı Ödeme Anlaşması; şirket ile bir diğer taraf(çalışanı da içeren) arasında hisse bazlı ödeme işlemine ilişkin olarak yapılan sözleşmedir. Böylece karşı tarafa şirketnin hisse senetlerinin ya da diğer özkaynağa dayalı finansal araçların fiyatlarının esas alındığı tutarlar karşılığında şirketnin nakit veya diğer varlıklarını elde etme veya eğer varsa belirli hak ediş koşullarının sağlanması durumunda şirketten özkaynağa dayalı finansal araçlar alma yetkisi verilir.⁷⁵

Özkaynağa Dayalı Finansal Araç; şirketnin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir hakkı/payı gösteren sözleşmedir.⁷⁶

İhraç Edilmiş Özkaynağa dayalı Finansal Araç; şirket tarafından hisse bazlı ödeme anlaşmaları ile başka bir tarafa sağlanan, şirketnin özkaynağa dayalı finansal aracını elde etme hakkıdır.⁷⁷

Özkaynaktan Karşılanan Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri; şirketnin özkaynağa dayalı finansal araçlar(hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil) karşılığında mal ve hizmet aldığı hisse bazlı ödeme işlemleridir.⁷⁸ Temelde, şirketnin özkaynağına

⁷³ Gökçen, Ataman, Çakıcı, a.g.e, s.22

⁷⁴ TMSK, **Türkiye Muhasebe Standartları**, TMSK Yayınları, 2010, Ankara, s.1144

⁷⁵ Gökçen, Ataman, Çakıcı, a.g.e, s.22

⁷⁶ TMSK, a.g.e., s.1144

⁷⁷ Gökçen, Ataman, Çakıcı, a.g.e, s.22

⁷⁸ Gökçen, Ataman, Çakıcı, a.g.e, s.22

dayalı finansal araçlarının karşılığı olarak bir malın veya hizmetin tedarik edilmesine ilişkin işlemler, söz konusu mal veya hizmetin gerçeğe uygun değeri üzerinden hesaplanır. Sadece tedarik edilen mal veya hizmetin gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak hesaplanmadığı durumlarda, karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değeri kullanılır.⁷⁹

Nakit Olarak Ödenen Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri; şirketnin ilgili mal ve hizmeti, bunların hisse senetleri veya diğer özkaynağa dayalı finansal araç fiyatları(değerleri) üzerinden belirlenen bedellerine ilişkin borcunu, nakit veya diğer varlıkların ilgili tedarikçiye ödenmesi suretiyle elde ettiği işlemler.⁸⁰

2.1.2. Standardın Amacı

Bu standardın amacı; hisse bazlı ödeme işlemleri gerçekleştiren bir şirket tarafından yapılması gereken finansal raporlamaya ilişkin hususların düzenlenmesidir.⁸¹

Bu standart özellikle, bir şirketnin gerçekleştirdiği hisse bazlı ödeme işlemlerinin etkilerini, çalışanlarının hisse senedi opsiyon hakkını elde ettiği işlemlere bağlı giderleri de içerecek şekilde, finansal tablolarında gösterilmesini zorunlu kılar.⁸²

2.1.3.TFRS-2'nin Gereçekçeleri

Bu standart yürürlüğe girmeden önce bu tarz işlemlerin ölçülmesini ve tanımını anlatan bir uluslararası Finansal Raporlama Standardı bulunmamaktaydı ve bundan dolayı da uluslararası farklı uygulamalardan dolayı büyük sıkıntılar yaşanmaktaydı. IOSCO çıkarmış olduğu raporda hisse bazlı ödemelere ilişkin işlemlerin ölçülmesi gereğini vurgulamıştır. Standartları belirleyen çeşitli komiteler de standarda ilişkin çalışmalarını bu sırada sürdürmüşlerdir.⁸³

2001 yılında ISSB hisse bazlı standarda ilişkin çalışmasını gündeme getirmiştir. Bunun arkasından birçok ülkenin Muhasebe Standartları Kurulu bu standartla ilgili

⁷⁹ Şensoy,a.g.e.,s.92

⁸⁰ Gökçen,Ataman,Çakıcı,a.g.e,s.22

⁸¹ Gökçen,Ataman,Çakıcı,a.g.e,s.21

⁸² Gökçen,Ataman,Çakıcı,a.g.e,s.21

⁸³ TMSK,a.g.e,s.80

ödemelerin muhasebeleştirilmesini ve ölçülmesini anlatan çalışmaların hazırlanmasında ön ayak olmuşlardır. Bu çalışmalar Danimarka 2000 yılında Japonya 2002 yılında 2003 yılında FASB ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu bu konudaki bir projesini gündemine eklemiştir.⁸⁴

Kuruluşlar genelde diğer işçilere veya derneklere hisse veya paylaşma seçenekleri verilirler. Paylaşma planları ve seçenekleri yöneticiler, üst düzey yöneticiler ve diğer birçok işçiler için haklarının yaygın bir özelliğidir. Bazı kuruluşlar hisseleri ve paylaşma seçeneklerini profesyonel servislerin tedarikçileri gibi kişilere ödeme yapmak için yayınlılar.⁸⁵

Finansal tablo kullanıcı ve yorumcuları hisse bazlı ödemelere ilişkin muhasebeleştirme yönteminde çalışmalar ve düzenlemeler yapılmasını talep etmişlerdir. Yaşanan büyük ekonomik olaylar finansal tabloların daha açık, kaliteli, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde düzenlenmesinin kullanıcılar açısından yatırım kararları verilirken büyük önem arz etmektedir. Finansal tablo kullanıcıları, yatırımcılar ve yorumcular tarafından çalışanlarla yapılan hisse bazlı ödeme işlemlerine ilişkin giderlerin finansal tablolarda gösterilmemesi durumunda finansal tablo sonuçlarında önemli sapmalara neden olacağı üzerinde durulmuştur.⁸⁶

IASC /g4+1 Tartışma belgesinde ve NT 2 Hisse Bazlı Ödeme adlı taslakta yer alan mal ve hizmetlerin kullanılması durumunda giderin ortaya çıkmasına sebep olan hisse bazlı ödemelerin finansal tablolarda muhasebeleştirilmesini öngören teklif yatırımcılar ve diğer finansal tablo kullanıcıları tarafından büyük destek görmüştür. Hisse senedi ödemeleri içerisinde en çok tartışılan ve karmaşık görünen durum çalışanlara verilen hisse senedi opsiyonları bu standardın kapsamı çalışanlara verilen hisse senedi ve diğer özkaynağa dayalı finansal araçlara ilişkin işlemleri de kapsamaktadır. Ayrıca bu standart çalışanlar dışındaki taraflarla yapılan hisse senedi, hisse senedi opsiyonu ya da diğer özkaynağa dayalı finansal araç karşılığında mal veya hizmet alınan işlemleri kapsar.⁸⁷

⁸⁴ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.81

⁸⁵ IASB, (çeviri) **International Finansal Reporting Standards, London,2004, s.131**

⁸⁶ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.81

⁸⁷ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.81

Kuruluşlar genelde diğer işçilere veya derneklere hisse veya paylaşma seçenekleri verirler. Paylaşma planları ve seçenekleri yöneticiler, üst düzey yöneticiler ve diğer birçok işçiler için haklarının yaygın bir özelliğidir. Bazı kuruluşlar hisseleri ve paylaşma seçeneklerini profesyonel servislerin tedarikçileri gibi kişilere ödeme yapmak için yayınladılar. Bu UFRS yayınlanana kadar, tanımayı ve bu işlerin ölçülerini kapsayan UFRS yoktu. Birçok ülkedeki hisse bazlı ödeme işleri yaygınlaşırken UFRS'in içindeki aralıklarla ilgili endişeler artmıştı.⁸⁸

TFRS 'leri ilk kez uygulayacak olan şirketler; TFRS 2 Hisse Bazlı Ödeme standardının öz kaynak araçları ile ilgili hükümlerini gerek standardın yayımlandığı 7 Kasım 2002 tarihinden önceki işlemlere gerekse 7 Kasım 2002 tarihinden sonra ilk geçiş tarihine kadar ve 1 Ocak 2005 tarihine kadar olan süredeki işlemlerine uygulayıp uygulamama konusunda serbesttirler TFRS 'leri ilk kez uygulayacak olan şirketler; TFRS 2 Hisse Bazlı Ödeme Standardının uygulanmasına karar vermişlerse, halka açık bir şirket olması durumunda, öz kaynak araçlarının değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerini , TFRS- 2 standart hükümleri gereği açıklamak durumdadır.⁸⁹ Ancak standardın yayımlandığı 7 Kasım 2002 tarihinden önceki işlemleri için, standardın 44. ve 45. maddelerinde öngörülen açıklamaların yapılması istenmemektedir. Aynı şekilde, standardın yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2005 tarihinden ve geçiş tarihinden önceki işlemler için 26-29 maddelerde belirtilen açıklamaların yapılmasına gerek bulunmamaktadır.⁹⁰

TFRS' yi ilk kez uygulayacak şirket; geçiş tarihinden veya 1 Ocak 2005 tarihinden önceki TFRS-2 nin hisse bazlı ödeme işlemleri ile ilgili yükümlülüklerine bu standart hükümlerini uygulayıp uygulamamada serbest bırakılmıştır. Söz konusu yükümlülükler bu standardın uygulanmasına karar verilmesi durumunda, standartları ilk kez uygulayacak şirketin 7 Kasım 2002 tarihinden önceki yükümlülükleri için karşılaştırmalı bilgi sunabilmek için herhangi bir düzeltme yapmasına gerek bulunmamaktadır.⁹¹

⁸⁸ TMSK,(çeviri), **a.g.e.s.81**

⁸⁹ Erişim: www.modav.org.tr/upload/tezler/Nalan_Akdogan.pdf.s.18

⁹⁰ Akdoğan **a.g.e.s.18**

⁹¹ Akdoğan **a.g.e.s.18**

2.1.4.TFRS'in Temel Özellikleri

TFRS 'nin finansal durumlarında; para, diğer varlıklar veya kuruluşun eşit değerdeki araçlarıyla ödeme temelini fark etmiş bir kuruluş gerektirir. Diğer Standartların kabul ettiği işler dışında TFRS için istisna durum olamaz.⁹²

Üç çeşit hisse bazlı işler için ölçme prensipleri ve özel gereklilikler yayınladı:

(a)işçilerle diğer benzer servis sağlayıcılarla olan işler için, kuruluştan verilen eşit araçların adil değerini ölçmesi beklenir, çünkü genel olarak işçi servislerinin ulaştığı değeri adil olarak tahmin etmek mümkün değildir. Verilen eşit araçların adil değeri verilmiş tarihinde ölçülür.⁹³

(b) kuruluşun veya kuruluşun diğer araçlarının paylaştığı ücrete dayanan miktardaki malları ve servisleri risk alarak destekçilerine aktardığı nakte ayarlanmış paylaşma temelli işlerde.

(c)kuruluşun mal veya servisleri aldığı veya tedarik ettiği işlerde ve sözleşme koşullarının nakit veya diğer eşit değerdeki araçlarla başlattığı işlerde destekçiye veya kuruluşa sağladığı mal veya servislerde eşit kurulmuş paylaşma temelli ödeme işlerinde,

TFRS aldığı mal veya servisleri ölçecek bir kuruluş gerektirir ve eşitteki artışlara uygun olarak, dolaysız bir şekilde, alınan mal veya servise eşit değerde yoksa bu değer adil bir şekilde tahmin edilemez. Eğer kuruluş alınan mal veya servislerin adil değerini doğru bir şekilde tahmin edemezse, kuruluşun değerini ölçmesini gerektirir ve eşitlikteki artışa uygun olarak, dolaylı olarak, verilen eşit araçların adil değerine referans olarak.⁹⁴

⁹² IASB, (çeviri) a.g.e. , s.131

⁹³ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.56

⁹⁴ IASB , (çeviri) a.g.e. , s.131

Dahası:

(d)TFRS sermaye araçlarının adili değerinin Pazar ücretlerine göre belirlenmesini gerektirir, eğer mümkünse, bu sermaye araçlarının kabul edildiği kayıt ve şartlar hesabına alınır. Pazar ücretlerinin yokluğunda, sermaye araçlarının değerlerini tahmin etmeye yarayan kıymet biçme tekniği kullanılarak tahmin edilen adil değer, dileyen taraflara ölçüm tarihinde kol gücünün arkasındaki bilgi olur. ⁹⁵

(e)Kabul edilen seçenek veya hissenin kayıt ve şartları değiştirilmişse (örneğin seçimlik hak tekrar ücretlendirilmişse) ya da bir kabul iptal edilmişse, başka sermaye araçlarının kabulüyle tekrar satın alınmış veya yer değiştirilmişse, gereklilikleri tekrar düzenleyebilir. Örneğin, herhangi bir değişimi hesaba katmaksızın, işçilere verilen sermaye araçlarının iptal veya tasfiyesi, TFRS genellikle, en azından, eşit araçların adil değerinin veriliş tarihinde ölçüldüğü hizmetleri kurumun tanınmasını ister. ⁹⁶

Nakit'e ayarlanmış hisse temelli ödeme işlerinde, TFRS bir kurumdan elde edilen mal ve hizmetlerle birlikte üstlenilen eşit değerdeki sorumluluğu ölçmesini ister. Sorumluluk ödenene kadar, her ödeme ve bildirim tarihinde sorumluluğun adil değerini karda ve zararda görülen her değişiklikte birlikte tekrar ölçmekle yükümlüdür. ⁹⁷

Düzenleme kaydının kuruma veya malların veya servislerin destekçisine kurumun işleri para ayarlı ya da eşit değerdeki araçlarla ödeme yapmasını sağladığı işlerde kurum veya bu işin unsurları bu işi hisse temelli veya nakte ayarlanmış olarak hesaplamakla yükümlüdür ve bu büyüklüğe, kurum nakte veya diğer varlıklara veya bu büyüklükte bir sorumluluk üstlenilmemişse hisse temelli aynı değerdeki araçlara ayarlama sorumluluğu üstlenmiş olur. ⁹⁸

Finansal durum tablosu kullanıcılarının anlamasını mümkün kılmak için çeşitli açıklamaların yapılmasına hükmederse:

(a)süreç içinde var olan hisse temelli anlaşmaların süresi ve büyüklüğü;

⁹⁵ IASB(çeviri) **a.g.e.** s.132

⁹⁶ TMSK,(çeviri), **a.g.e.s.**57

⁹⁷ IASB , (çeviri) **a.g.e.** s.132

⁹⁸ IASB , (çeviri) **a.g.e.** s.132

(b) alınan malların veya kabul edilen sermaye araçlarının adil değerine ulaşıldığına nasıl karar verildiği

(c) süreç içerisinde ve kuruluşun finansal pozisyonunu etkileyen kar ve zararında hisse temelli işlerin etkisi ⁹⁹

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından TFRS-2 Hisse Bazlı Ödemelere" ait standart 31. Mart. 2006 tarihinde 26125 sayılı resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak her ne kadar resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğü girmiş olsa da ülkemizde henüz bu standardın kapsamını oluşturan içerikteki uygulamalar yoktur. Gelişmiş ülkelerde ise bu standardın uygulanmasında hala zorluklar yaşanmakta standarda konu olan mal ve hizmet alımı karşılığı hisse senedi bazlı ödemeler uygulamada görülmemekte sadece çalışanlara hisse bazlı yapılan ödemeler uygulamada yer bulmaktadır ki bu durum bile uygulamada nadiren görülmektedir.¹⁰⁰

Hisseye dayalı ödeme, bir şirketin ya özkaynakları ile ya da hisse senetleri veya diğer özkaynak enstrümanları ile ödeme yaparak mal veya hizmet alması veya iktisap etmesi işlemidir.

Bu kavram çalışan hissesi opsiyonlarından daha geniş bir kavramdır. TFRS-2 Mal veya hizmet karşılığı olarak hisse senedi veya hisse hakları ihracını kapsamaktadır. TFRS-2 kapsamında yer alan kalemler arasında hisse değerlendirme hakları, çalışanın hisse satın alma hakları, çalışanların hisse sahipliği planları, hisse opsiyon planları bulunmaktadır. 19 Şubat 2004'te yayınlanan UFRS-2 IASB'nin en önemli reformu olarak görülmektedir.¹⁰¹

⁹⁹ IASB, (çeviri) a.g.e. s.132

¹⁰⁰ Necdet Sağlam, Salim Şengel, Bünyamin Öztürk, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Ankara, 2007, s.1170

¹⁰¹ Özkan, a.g.e.s, 48-49

2.1.5. Hisse Bazlı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

İşletme, hisse bazlı ödeme işlemlerinden elde edilen veya devralınan mal veya hizmetleri, mallar teslim alındıkça ya da hizmetler sağlandıkça muhasebeleştirir. Mal Mal veya hizmetlerin özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemleri yoluyla elde edilmesi durumunda özkaynaklarda; nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri yoluyla elde edilmesi durumunda ise borçlarda, anılan işlemler karşılığı meydana gelen artışların muhasebeleştirilmesi gerekir.¹⁰²

Hisse bazlı ödeme işlemleri vasıtasıyla edinilen mal ve hizmetler varlık olarak muhasebeleştirilmenin mümkün olmadığı durumlarda gider olarak muhasebeleştirilmesi gerekir.¹⁰³

Aşağıda standarda göre hangi durumlarda muhasebeleştirme işlemleri yapılacak ve hangi ilgili bilânço ve gelir tablosu kalemleri kullanılacağı özetlenerek kısa başlıklar şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır:¹⁰⁴

- 2- Bütün hisse bazlı ödeme işlemleri gerçeğe uygun değer ölçüm esası kullanılarak finansal tablolarda muhasebeleştirilir.
- 3- Gider, alınan mal veya hizmet tüketildiğinde muhasebeleştirilir.
- 4- Aynı kayda alım ve ölçüm standartları halka açık ve halka açık olmayan şirketler için geçerlidir.¹⁰⁵
- 5- Temelde, şirketnin özkaynağına dayalı finansal araçlarının karşılığı olarak bir malın veya hizmetin tedarik edilmesine ilişkin işlemler, söz konusu mal veya hizmetin gerçeğe uygun değeri üzerinden hesaplanır. Tedarik edilen mal veya hizmetin gerçeğe,

¹⁰² Evcı Samet, ” **Türkiye Muhasebe(Finansal Raporlama) Standartları ve Uygulamasında Yaşanan Sorunlar**”, (G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi),Ankara.2008,s.147

¹⁰³ Evcı, **a.g.e.s.**147

¹⁰⁴ Sağlam,Şengel,Öztürk,**a.g.e.s.**1180

¹⁰⁵ Sağlam,Şengel,Öztürk,**a.g.e.s.**1180

- 6- Gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak hesaplanamadığı durumlarda karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değeri kullanılır.¹⁰⁶
- 7- Çalışanlar ve benzer hizmetleri sağlayanlar ile olan işlemlerde, tedarik edilen hizmetin gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak tahmin edilemediğinden işletmenin karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçlarının gerçeğe uygun değerini hesaplaması gerekir.¹⁰⁷
- 8- Gerçeğe uygun değerinden hesaplanarak karşı tarafa hibe edilen özkaynağa dayalı finansal araç işlemlerindeki (çalışanlar ile olan işlemler gibi) gerçeğe uygun değer, veriliş tarihinde hesaplanır.¹⁰⁸
- 9- Tedarik edilen mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerleri üzerinden hesaplanan işlemlerde gerçeğe uygun değer, söz konusu mal ve hizmetlerin alım tarihlerinde hesaplanır.¹⁰⁹
- 10- Karşı tarafa hibe edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerinin referans alınması ile hesaplanan mal ve hizmetler için, TFRS 2 genel olarak, pazar şartları haricinde, hibenin kazanılmasına ilişkin şartların ilgili ölçüm tarihindeki hisse senetlerinin ve opsiyonların gerçeğe uygun değerleri hesaplanırken dikkate alınmayacağını belirtir (yukarıda belirtildiği gibi). Onun yerine, hibenin kazanılmasına ilişkin şartlar, ise tutarının ölçümüne dahil edilen özkaynağa dayalı finansal araçlar sayılarının ayarlanması suretiyle dikkate alınır; böylece, sonuç olarak, özkaynağa dayalı finansal araçlar karşılığı tedarik edilen mal veya hizmet tutarları nihai olarak hak kazanılan özkaynağa dayalı finansal araçların sayısı dikkate alınmak suretiyle kayda alınır.¹¹⁰

Mümkün olduğu sürece, karşı tarafa hibe edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değeri, söz konusu hibe edilen özkaynağa dayalı finansal araçların kural ve şartları da göz önünde bulundurulmak suretiyle piyasa fiyatları aracılığıyla ölçülür. Piyasa fiyatlarının olmadığı durumlarda, şirket, özkaynağa dayalı finansal araçlarının gerçeğe uygun değerini bir değerlendirme modeli kullanarak tahmin eder. Bu değerlendirme modeli, bilgili ve istekli taraflar arasında emsal bedele göre gerçekleştirilecek bir işlemde, ölçüm tarihi itibarıyla söz konusu finansal araçların

¹⁰⁶ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1180

¹⁰⁷ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1180

¹⁰⁸ Gökçen,Ataman,Çakıcı,a.g.e.s.33

¹⁰⁹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1181

¹¹⁰ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1181

olması gereken fiyatlarının tahminine dayandırılır. TFRS 2, hangi değerlendirme modelinin kullanılması gerektiğini belirtmez.¹¹¹

“Standardın finansal tablolara etkisi incelendiğinde, standarda göre finansal tablolarda, dönem boyunca var olan hisse bazlı ödeme anlaşmalarının nitelik ve tutarlarının dipnotlarda gösterilmesi gerekmektedir. Bu açıklamalar kapsamında sözleşme süresi, sözleşmenin kalan süresi, ilave hisse senetleri çıkarma gerekliliğinin olup olmaması gibi hususlarda açıklanmalıdır. İşletme finansal tablolarında hisse bazlı ödemelerin döneme ilişkin kar veya zarara ve şirketnin finansal durumuna etkilerini de açıklamak zorundadır.”¹¹²”

2.2.Hisse Bazlı Ödeme Türleri

Hisse bazlı ödeme türleri üç şekilde gerçekleşir. Bunlar özkaynaktan karşılanan ödeme işlemleri, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri ve nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemleridir.

2.2.1.Özkaynaktan Karşılanan Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri

Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinde gerçeğe uygun değerlerin gerçek bir şekilde ölçülememesi veya tahmin edilmesi mümkün olmadığı sürece şirket almış olduğu hizmet veya mallar ile buna karşılık özkaynakta meydana gelecek artışı, ilgili mal veya hizmetin doğrudan gerçeğe uygun değeri ile ölçer.¹¹³

Gerçeğe uygun değer

Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.¹¹⁴

Hisse senedi opsiyonları, hisse senetleri ve diğer özkaynağa dayalı finansal araçlar çalışanlara, genellikle maaşları ve onlara sağlanan ek olarak ücret paketlerinin bir unsuru olarak verilir. Söz konusu bu faydaların gerçeğe uygun değerini ölçmek

¹¹¹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1181

¹¹² **Hisse Bazlı Ödemelere İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 2) Hakkında Tebliğ** Sıra No: 36, 31.03.2006 tarihli Resmi Gazete Sayı:26125

¹¹³Gökçen,Ataman, Çakıcı, a.g.e.s.33

¹¹⁴ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.58

zordur, alınan hizmetlerin gerçeğe uygunluğunun ölçülmesindeki zorluk nedeniyle bu fayda ve hizmetlerin gerçeğe uygun değerini, özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerini referans alarak ölçer.¹¹⁵

Eğer kullanılan özkaynak aracı hisse senedi ise ve şirket borsada işlem görüyorsa gerçeğe uygun değer hisse senedinin piyasa değeri olarak kabul edilir. Borsada işlem görmüyorsa gerçeğe uygun değer hisse senedinin tahmini piyasa değeri olarak kabul edilir. Eğer kullanılan özkaynak aracı hisse senedi opsiyonu ise opsiyonun gerçeğe uygun değeri piyasada işlem gören benzer bir opsiyonun gerçeğe uygun değeridir.¹¹⁶

Hisse senedi opsiyonu

Hamiline, belirli bir dönem için şirketnin hisse senetlerini sabit ya da belirlenebilir bir fiyattan elde etme yükümlülüğünü değil, fakat hakkını veren sözleşme.¹¹⁷

Ama böyle bir opsiyon yoksa, opsiyonun gerçeğe uygun değerini belirlemek için opsiyon fiyatlama modelleri kullanılır. Fakat TFRS 2'de hangi opsiyon fiyatlama modelinin kullanılacağına dair bir açıklama yer almamaktadır. Ama modelin, finansal araçları fiyatlamasına ilişkin genel kabul görmüş değerlendirme yöntemleri ile uyumlu olması, bilgili ve istekli piyasa katılımcılarının fiyat belirlemede dikkate aldıkları tüm faktörler ve varsayımları içermesi gerektiği konusunda açıklamalar yer almaktadır.¹¹⁸ Eğer opsiyonun gerçeğe uygun değeri opsiyon fiyatlama modeli kullanılarak güvenilir olarak ölçülemiyor ise o zamanda asli değer kullanılmalıdır.¹¹⁹

Özkaynağa dayalı finansal araç

İşletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir hakkı/payı gösteren sözleşmedir.¹²⁰

Özkaynağa dayalı finansal aracın, karşı tarafça belirli bir hizmet süresini tamamlayıncaya kadar üzerindeki hakkı sahibine kazandırmaması durumunda, hizmet hak ediş dönemi boyunca karşı tarafça verildikçe, bunlara istinaden özkaynakta

¹¹⁵ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1181

¹¹⁶ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1183

¹¹⁷ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.58

¹¹⁸ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1183

¹¹⁹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1183

¹²⁰ TMSK,(çeviri), a.g.e.s.58

meydana gelen artış ile birlikte muhasebeleştirilir. Örneğin; bir şirket çalışanına 3 yıllık hizmet süresini tamamlaması koşuluyla hisse senedi opsiyonu verilmesi durumunda, opsiyonu veren şirket, anılan hisse opsiyonunun karşılığında verilen hizmeti 3 yıllık hak ediş dönemi boyunca söz konusu çalışandan sağlayacağı varsayılır.¹²¹

Hakediş dönemi

Hisse bazlı ödeme anlaşmalarında yer alan her türlü hakediş koşulunun yerine getirildiği dönem.

Hakediş koşulları

Hisse bazlı ödeme anlaşmaları açısından, karşı tarafın şirketnin nakdine, diğer varlıklarına veya özkaynağa dayalı finansal araçlarına hak kazanması için sağlanması gereken koşulları ifade eder. Hakediş koşulları; karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini tamamlamasını gerektiren hizmet koşulları ve belirli performans hedeflerinin (şirket karında belirli bir dönem içersindeki artış gibi) sağlanmasını gerektiren performans koşullarını içerir.¹²²

Temelde, şirketnin özkaynağına dayalı finansal araçlarının karşılığı olarak bir malın veya hizmetin elde edilmesine ilişkin işlemler, söz konusu mal veya hizmetin gerçeğe uygun değeri üzerinden hesaplanır. Sadece elde edilen mal veya hizmetin gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak hesaplanamadığı durumlarda, karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değeri kullanılır.¹²³

Çalışanlar veya benzer hizmetleri sağlayanlar ile olan işlemlerde, tedarik edilen hizmetin gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak tahmin edilemediğinde, şirketnin karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçlarının gerçeğe uygun değerini hesaplaması gerekir.¹²⁴

¹²¹ Gürbüz Gökçen, Ali Ataman Akgül, Cemal Çakıcı **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları**,Beta Basım., Ekim 2006,İstanbul, S.23

¹²² TMSK,(çeviri), **a.g.e.s.58**

¹²³ Şensoy ,**a.g.e.s.92**

¹²⁴ Şensoy ,**a.g.e.s.92**

Gerçeğe uygun değerinden hesaplanarak karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araç işlemlerinde, (çalışanlar ile olan işlemler gibi) gerçeğe uygun değer verilmiş tarihinde hesaplanır.¹²⁵

Elde edilen mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değerleri üzerinden hesaplanan işlemlerde, gerçeğe uygun değer, söz konusu mal ve hizmetlerin alım tarihlerinde hesaplanır.¹²⁶

Taraflara verilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerinin referans alınması ile hesaplanan mal ve hizmetler için, TFRS 2, genel olarak, piyasa koşulları haricinde, hakediş koşullarının ilgili ölçüm tarihinde hisse senetlerinin ve opsiyonların gerçeğe uygun değerleri hesaplanırken dikkate alınmayacağını belirtir. Onun yerine hak ediş koşulları, işlem tutarının ölçümüne dahil edilen özkaynağa dayalı finansal araç sayılarının düzeltilmesi suretiyle dikkate alınır. Böylece özkaynağa dayalı finansal araçlar karşılığı tedarik edilen mal veya hizmet tutarları, nihai olarak hak kazanılan özkaynağa dayalı finansal araçların sayısı dikkate alınmak suretiyle kayda alınır.¹²⁷

Mümkün olduğu sürece, karşı tarafa verilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değeri, söz konusu finansal araçların kural ve şartları da göz önünde bulundurulmak suretiyle piyasa fiyatları ile ölçülür. Piyasa fiyatlarının olmadığı durumlarda, şirket, özkaynağa dayalı finansal araçlarının gerçeğe uygun değerini bir değerlendirme modeli kullanarak tahmin eder. Bu değerlendirme modeli, bilgili ve istekli taraflar arasında emsal bedele göre gerçekleştirilecek bir işlemde, ölçüm tarihi itibarıyla söz konusu finansal araçların olması gereken fiyatlarının tahminine dayandırılır.

TFRS 2, hangi değerlendirme modelinin kullanılması gerektiğini belirtmez.¹²⁸

¹²⁵ Şensoy ,a.g.e.s.92

¹²⁶ Şensoy ,a.g.e.s.92

¹²⁷ Şensoy ,a.g.e.s.92

¹²⁸ Gökçen,Ataman,Çakıcı,a.g.e.s.33

2.2.2.Nakit Olarak Ödenen Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri

Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri söz konusu olduğu durumda, alınan mal veya hizmetlerle ilgili borçlanma tutarı bu borcun gerçeğe uygun tutarı ile ölçülür. Bu borç ödenene kadar ilgili raporlama ve ödeme tarihinde bu borcun gerçeğe uygun değeri yeniden ölçülür ve gerçeğe uygun değerdeki farklar kar veya zarar olarak muhasebeleştirilir.¹²⁹

Örnek; ücretlerinin bir parçası olarak çalışanlara hisse senetlerinin belli bir dönem içinde belli bir fiyata ulaşmasına karşılık olarak şirketin gelecekte bir nakit ödemede bulunma taahhüdünde hisse senedi değer artışı ile ilgili hak verilmiş olabilir. Bu hak şirketin hisse senetlerinin fiyatında belli bir dönemde bir artış meydana gelmesi nedeniyle çalışanların bir nakit ödenmesine hak kazanmasını sağlar. İşletme aldığı mal ve hizmetler karşılığında girmiş olduğu borcu bu çalışanlar bu hizmetleri yerine getirdikçe muhasebeleştirir.¹³⁰

Örneğin, bazen hisse senedi değer artış hakkına kısa zamanda hak kazanılır ve çalışanların kazanmış olduğu nakdi alabilmeleri için belli bir hizmet süresi geçmesi gerekmez. Bu durumun aksi şekilde bir delil olmadığı sürece hisse senedinin değer artış hakkının karşılığı olarak verilen hizmetlerin şirket tarafından edinilmiş varsayılır. Dolayısıyla bu alınan hizmetler ve bunun karşılığı olan yükümlülükler hemen muhasebeleştirilir. Çalışanlar belli bir hizmet verme süresini geçirdikçe hisse senedi değer artış hakkına hak kazanmaları durumunda şirket tarafından alınan hizmet ve bunun karşılığı yükümlülük, hizmetle ilgili dönem süresince çalışanlar tarafından yerine getirildikçe muhasebeleştirilir.¹³¹

Bu borç, hisse senedi değer artış haklarının ihraç edildiği şartlar ile çalışanlar tarafından verilen hizmetler de dikkate alınarak bir opsiyon fiyatlama modeli kullanılarak bu hisse senedi değer artış haklarının gerçeğe uygun değeriyle ölçümlenir.¹³²

¹²⁹ Gökçen,Ataman,Çakıcı,**a.g.e**,s.33

¹³⁰ Gücenme Gençoğlu,**a.g.e**. S. 316

¹³¹ Gücenme Gençoğlu,**a.g.e**. S. 316

¹³² Gücenme Gençoğlu,**a.g.e**. S. 316

2.2.3.Nakit Alternatifli Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri

İşletmenin yapmış olduğu işlemleri nakit veya özkaynağa dayalı finansal araçlarla gerçekleştirilmesini imkânı sağlayan hisse bazlı ödeme işlemlerinde işlemi oluşturan unsurlar bunların nakit veya başka varlıklarla ödenmesiyle ilgili şirketinin bir yükümlülüğünde bir borç bulunduğu durumda, nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemi; böyle bir borç bulunmadığı durumlarda da özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemi olarak muhasebeleştirilir.¹³³

İşletme personeliyle ilgili işlemler ve diğer işlemler açısından nakit veya özkaynağa dayalı finansal araçlara ilgili hakların verilme koşulları da dikkate alınarak finansal aracın gerçeğe uygun değeri ölçüm tarihinde ölçülür.¹³⁴

Nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemlerinde, genelde borç ve özkaynak alternatiflerinin gerçeğe uygun değerler birbiriyle aynı olacak şekilde yapılandırılmadadır. Bu gibi durumlarda, özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri sıfırdır ve bileşik finansal aracın gerçeğe uygun değeri ile borç unsurunun gerçeğe uygun değeri aynı olur. Eğer ödeme alternatiflerinin gerçeğe uygun değerleri birbirinden farklı ise genellikle özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri sıfırdan büyük olur ve bileşik finansal aracın gerçeğe uygun değeri borç unsurunun gerçeğe uygun değerinden yüksek olur.¹³⁵

Raporlama döneminde ve ödeme tarihinde şirket yükümlülüğünü gerçeğe uygun değer üzerinden yeniden değerlemeye tabi tutar. Ödeme tarihinde özkaynak alternatifi seçilirse, bu borç ihraç edilen hisse senetlerinin bedeli doğrudan özkaynağa transfer edilir. Eğer nakit alternatif seçilirse, yapılan ödeme ile borç tamamen kapatılır. Kaydedilen özkaynak unsuru ise, özkaynak içerisinde kalmaya devam eder. Ama özkaynak içerisinde bir kalemden diğerine aktarılır.¹³⁶

¹³³ Gökçen,Ataman,Çakıcı,**a.g.e.**,s.34

¹³⁴ Sağlam,Şengel,Öztürk,**a.g.e.**s.1196

¹³⁵ Sağlam,Şengel,Öztürk,**a.g.e.**s.1196

¹³⁶ Sağlam,Şengel,Öztürk,**a.g.e.**s.1196

2.3.TFRS-2 Yorum 19

2.3.1.Finansal Borçların Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlarla Ödenmesi İlgili düzenlemeler

“• *Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve*

• *TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler*

• *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri*

• *TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu*

• *TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerindeki Değişiklikler ve Hatalar*

• *TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum*

• *TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme*

Borçlu ve alacaklının bir finansal borcun koşullarını yeniden belirledikleri ve sonucunda ilgili borcun kısmen veya tamamen, borçlunun alacaklıya ihraç edeceği özkaynağa dayalı finansal araçlarla ödenmesine (sona erdirilmesine) karar verdikleri durumlar olabilir. Bu işlemler bazen “borcun özkaynakla takası” olarak adlandırılmaktadır. Bu tür işlemlerin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusunun açıklanması yönünde talepler mevcuttur.¹³⁷

Kapsam

Bu yorum, finansal borç koşullarının yeniden görüşüldüğü ve yapılan görüşme çerçevesinde finansal borcun tamamının ya da bir kısmının ödenmesi amacıyla borçlu şirketin alacaklı tarafa özkaynağa dayalı finansal araç ihraç ettiği durumlarda, özkaynağa dayalı finansal araç ihraç eden (borçlu) şirket tarafından yapılması gereken muhasebe işlemlerini düzenlemektedir. Alacaklı tarafından yapılması gereken muhasebe işlemleri bu yorum kapsamında değildir.¹³⁸

¹³⁷ TMSK, Türkiye Muhasebe Standartları, TMSK Yayınları, 2010, Ankara. S.1061

¹³⁸ TMSK.a.g.e, s.1061

Bu yorum aşağıdaki işlemler için geçerlilik taşımaz:

a) alacaklının aynı zamanda borçlu şirketin doğrudan veya dolaylı hissedarı konumunda olduğu ve bu sıfatıyla hareket ettiği işlemler.

b) alacaklının ve borçlu şirketin işlem öncesinde ve sonrasında aynı taraf veya taraflarca kontrol edildiği durumlarda gerçekleşen ve özünde, borçlu şirket tarafından yapılan bir zkaynak dağıtımının ya da borçlu şirkete yapılan bir zkaynak katkısının bulunduğu işlemler.

c) finansal borcun zkaynak hisseleri ihracı yoluyla ödenmesi işleminin finansal borcun önceki (orijinal) koşulları uyarınca yapıldığı işlemler.¹³⁹

Konular

Bu yorum aşağıdaki konuları ele almaktadır:

a) TMS 39'un 41 inci Paragrafında yer alan ödenen tutar ifadesi, finansal borcun tamamının ya da bir kısmının ödenmesi amacıyla ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçları da kapsamakta mıdır?

b) Finansal borcun ödenmesi amacıyla ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların ilk ölümü nasıl yapılmalıdır?

c) denen finansal borcun defter değeri ile ihraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların ilk ölümlerinde tespit edilen tutar arasındaki fark nasıl muhasebeleştirilmelidir?

Görüş birliği

TMS 39'un 41 inci Paragrafında yer alan ödenen tutar ifadesi, finansal borcun tamamının ya da bir kısmının ödenmesi amacıyla gerçekleştirilen özkaynağa dayalı finansal araç ihracını da kapsamaktadır.¹⁴⁰

Finansal borcun (ya da finansal borcun bir kısmının) finansal durum tablosundan çıkarılabilmesi için, TMS 39 'un 39 uncu Paragrafında belirtildiği üzere denmiş (ortadan kalkmış) olması gerekir.¹⁴¹

¹³⁹ TMSK.a.g.e,s.1062

¹⁴⁰ TMSK.a.g.e,s.1062

Finansal borcun tamamının ya da bir kısmının ödenmesi amacıyla ihraç elden özkaynağa dayalı finansal araçların ilk kez muhasebeleştirilmeleri durumunda güvenilir bir şekilde tespit edilebildiği sürece gerçeğe uygun değerlerinden ölçülmeleri gerekir.¹⁴²

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir şekilde ölçülemediği durumlarda, söz konusu finansal araçlar, ödenen finansal borcun gerçeğe uygun değerini yansıtacak şekilde ölçülür. İlgili finansal borcun talep edilme özelliğinin bulunduğu durumlarda (vadesiz mevduat gibi) gerçeğe uygun değer ölçümünde TMS 39'un 49 uncu Paragrafı uygulanmaz.¹⁴³

Finansal borcun sadece bir kısmının ödendiği durumlarda, ödenen tutarın bir bölümünün geriye kalan borcun koşullarına yönelik bir değişiklik ile ilgili olup olmadığı değerlendirilir. Ödenen tutarın bir bölümünün borcun kalan kısmının koşullarında yapılan bir değişikliğe ilişkin olduğu durumlarda, ödenen tutar, borcun kalan kısmı ve ödenen kısmı arasında dağıtılır. Söz konusu dağıtım yapılırken işlemle ilgili tüm durum ve koşullar göz önünde bulundurulur. Ödenen finansal borcun (ya da finansal borcun bir kısmının) defter değeri ile ödenen tutar arasındaki fark, TMS 39'un 41 inci Paragrafı uyarınca kâr veya zararda muhasebeleştirilir. İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların ilk muhasebeleştirilmesi ve ölçümü, finansal borcun(ya da finansal borcun bir kısmının) ödendiği tarihte yapılır.¹⁴⁴

Finansal borcun sadece bir kısmının ödendiği durumda, ödenen tutar 8 inci Paragraf uyarınca dağıtılır. Borcun kalan kısmına yapılan dağıtımın tutarı, kalan borca ilişkin koşulların önemli ölçüde değiştirilip değiştirilmediğine yönelik değerlendirmenin bir parçasını oluşturur. Kalan borcun koşullarında önemli düzeyde bir değişiklik yapıldığının belirlenmesi durumunda, söz konusu değişiklik, TMS 39'un 40 inci Paragrafı uyarınca önceki (orijinal) borcun ödenmesi ve yeni bir borcun muhasebeleştirilmesi olarak kaydedilir. 11. Paragraf 9 ve 10 uyarınca muhasebeleştirilen kazanç veya kayıplar, ayrı bir kalem olarak kâr veya zararda ya da dipnotlarda açıklanır.¹⁴⁵

¹⁴¹ TMSK.a.g.e.s.1062

¹⁴² TMSK.a.g.e.s.1062

¹⁴³ TMSK.a.g.e.s.1062

¹⁴⁴ TMSK.a.g.e.s.1063

¹⁴⁵ TMSK.a.g.e.s.1063

Yürürlük tarihi ve geçiş

Muhasebe politikalarında meydana gelen bir değişikliğin, TMS 8 uyarınca, karşılaştırılabilir en erken dönemin başından itibaren uygulanması gerekir.¹⁴⁶

¹⁴⁶ TMSK.a.g.e,s.1063

3. STANDARTLA İLGİLİ ÖRNEK UYGULAMALAR

3.1.Özkaynaktan Karşılana n Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri Örnek Uygulamalar

Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinde piyasa koşulu olan ve olmayan hak ediş koşullarının etkileri şu şekildedir:

Tablo:2

Piyasa koşulu olmayan hak ediş koşulları	Piyasa koşulu olan hak ediş koşulları
Ölçüm tarihinde gerçeğe uygun değer tahmin edilirken dikkate alınmaz.	Ölçüm tarihinde gerçeğe uygun değer tahmin edilirken dikkate alınır.
Hak ediş dönemi gerçek sonuçlara göre revize edilir.	Hak ediş dönemi gerçek sonuçlara göre revize edilmez.
Hak kazanılması beklenen hisse senedi sayısı (çalışan sayısı tahmini) revize edilir.	Hak kazanılması beklenen hisse senedi sayısı (çalışan sayısı tahmini) revize edilmez.

Hak ediş koşulu piyasa koşulu olduğu durumda özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek:

3.1.1.Örnek Uygulama 1

x şirketi 1 ocak 2005 tarihinde 15 yöneticisinin her birine 100 adet hisse senedi opsiyonu sağlamıştır. Hak ediş dönemi 3 yıldır ve yöneticilerin hak ediş dönemi boyunca şirkette çalışmaları gerekmektedir. Hak ediş koşulu, 2007 yılı sonunda şirketin hisse senedi fiyatında %12'lik bir artış olmasıdır.¹⁴⁷

Şirket, hak ediş dönemi boyunca yöneticilerin işten ayrılmayacağını tahmin etmektedir. Ölçüm tarihinde bir opsiyonun gerçeğe uygun değeri 4 TL 'dir. Kullanım fiyatı 2 TL' dir.

¹⁴⁷ Gücenme Gençoğlu, a.g.e. s. 311

2005 yılı sonuna kadar hiçbir yönetici işten ayrılmamıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar;

15 yönetici x 100 adet x4 TL = 6.000 toplam gider

6.000 X 1/3 = 2.000 2005 yılı gideri

31.12.2005;

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 2.000

529 Diğer Sermaye Yedekleri 2.000

529.09 Çalışanlara Sağlanan Hisseler

_____ / _____

2006 yılında 3 yönetici işten ayrılmıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar;

12 yönetici x 100 adet x 4 TL = 4.800 (4.800 x 2/3) – 2.000 = 1.200

31.12.2006;

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 1.200

529 Diğer Sermaye Yedekleri 1.200

529.09 Çalışanlara Sağlanan Hisseler

_____ / _____

2007 yılı sonunda hak ediş koşulu gerçekleşmiştir. 12 yönetici opsiyonlarına hak kazanmıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar;

(4.800 x 3/3) – (2.000 + 1.200) = 1.600

31.12.2007;

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 1.600

529 Diğer Sermaye Yedekleri 1.600

529.09 Çalışanlara Sağlanan Hisseler

_____ / _____

Hak kazanılan opsiyonlar 14 Ocak 2008’de kullanılmıştır. Şirket yöneticilere 1 TL nominal değerli hisse senedi ihraç etmiştir. İhraç edilen hisse senetlerinin kaydı;

12 yönetici x 100 adet x 1 TL = 1.200

_____ / _____

529 Diğer Sermaye Yedekleri 1.200

500 Sermaye 1.200

_____ / _____

Çıkarılan hisse senetlerinin nominal değerleri toplamı 529 no’lu hesaptan mahsup edilerek sermaye hesabına aktarılmıştır.¹⁴⁸

Kullanım fiyatının tahsili;

12 yönetici x 100 adet x 2 TL = 2.400

¹⁴⁸ Gücenme Gençoğlu, a.g.e. S. 312

100. Kasa	2.400
520 Hisse Senedi İhraç Primi	2.400

Hak ediş koşulunun piyasa koşulu olmaması halinde hisseye dayalı ücretlendirmenin muhasebeleştirilmesine örnek;

3.1.2.Örnek uygulama 2

A Şirketi 1 Ocak 2005'te 400 çalışanından her birine 100'er hisse senedini, çalışanların hak ediş dönemi sonuna kadar şirketten ayrılmamaları şartıyla sağlamıştır. Hakediş koşulları;

Birinci yılın sonunda hak ediş koşulu: Karın % 10'dan fazla artması

İkinci yılın sonunda hak ediş koşulu: Karın % 20'den fazla artması

Üçüncü yılın sonunda hak ediş koşulu: Karın % 30'dan fazla artması

Ölüm tarihinde her bir hisse senedini gerçeğe uygun değeri 5 TL'dir.

2005 yılı sonunda kar %5 oranında artmıştır. 20 kişi işten ayrılmıştır. Şirket 2006 yılında karın öngörülen oranda artacağını ve yılsonunda hisse senetlerine hak kazanılacağını beklemektedir. Ayrıca, 2006 yılında 30 kişinin daha işten ayrılacağı tahmin edilmektedir.

2005 yılı gideri; 350 çalışan x 100 hisse senedi x 5 TL = 175.000 toplam gider

$175.000 \times \frac{1}{2} = 87.500$

31.12.2005;

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ	87.500
529 Diğer Sermaye Yedekleri	87.500
529.09 Çalışanlara Sağlanan Hisseler	

2006 Yılı sonunda şirketin karında %16'lık artış olmuştur. Bu yüzden hisse senetlerine hak kazanılamamıştır. 2006 yılında şirketten ayrılan çalışan sayısı 32'dir. Şirket, 2007 yılında 10 kişinin daha işten ayrılacağını ve yılsonunda hisse senetlerine hak kazanılacağını tahmin etmektedir.

2006 yılı gideri;

Çalışan sayısı = 400-20 -32-10=338 kişi

338 çalışan x 100 hisse senedi x 5 TL =169.000

(169.000 X 2/3) -87.500=25.166

31.12.2006;

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ	25.166
529 Diğer Sermaye Yedekleri	25.166
529.09 Çalışanlara Sağlanan Hisseler	

2007 yılı sonunda 15 kişi işten ayrılmıştır ve hak ediş koşulu gerçekleşmiştir. Çalışanlara 1TL nominal değerli hisse senetleri ihraç edilmiştir.

2007 yılı gideri Çalışan sayısı= 400-20-32-15 =333 kişi

333 çalışan x 100 hisse senedi x 5 TL =166.500

$$(166.500 \times 3/3) - (87.500 + 25.166) = 53.834$$

31.12.2007;

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 53.834

529 Diğer Sermaye Yedekleri 53.834

529.09 Çalışanlara Sağlanan Hisseler

_____ / _____

İhraç edilen hisse senetlerinin kaydı;

$$333 \text{ çalışan} \times 100 \text{ hisse senedi} \times 1 \text{ TL} = 33.300$$

_____ / _____

529 Diğer Sermaye Yedekleri 33.300

500. Sermaye 33.300

_____ / _____

3.yılda hak ediş koşulu gerçekleştiği için sermaye artışı kaydı yapılmıştır.

3.1.3.Örnek uygulama 3

Hak ediş koşulunun piyasa koşulu olması halinde öz kaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesi için aşağıdaki örnek verilebilir:

X Şirketi 1 Ocak 2005 tarihinde 15 yöneticisinin her birine 100 adet hisse senedi opsiyonu sağlamıştır. Hak ediş dönemi 3 yıldır ve yöneticilerin hak ediş dönemi boyunca şirkette çalışmaları gerekmektedir. Hak ediş koşulu, 2007 yılı sonunda şirketin hisse senedi fiyatında %12'lik bir artış olmasıdır. Şirket, hak ediş dönemi boyunca yöneticilerin işten ayrılmayacağını tahmin etmektedir. Ölçüm tarihinde bir opsiyonun geçeye uygun değeri 4 TL dir. Kullanım fiyatı 2 TL dir.

2005 yılı sonuna kadar hiçbir yönetici işten ayrılmamıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar; 15 yönetici x 100 adet x 4 TL = 6.000 toplam gider 6.000 x 1/3 = 2.000
2005 yılı gideri

31.12.2005;

_____ / _____	
632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	2.000
529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ	2.000
_____ / _____	

2006 yılında 3 yönetici işten ayrılmıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar; 12 yönetici x 100 adet x 4 TL = 4.800 (4.800 x 2/3) - 2.000 = 1.200

31.12.2006;

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 1.200

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 1.200

529 02 ÇALIŞANLARA SAĞLANAN HİS.

2007 yılı sonunda hak ediş koşulu gerçekleşmiştir. 12 yönetici opsiyonlarına hak kazanmıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar;

$$(4.800 \times 3/3) - (2.000 + 1.200) = 1.600$$

31.12.2006;

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 1.600

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 1.600

529 03 Çalışanlara sağlanan hisseler

Hak kazanılan opsiyonlar 14 Ocak 2008 de kullanılmıştır. Şirket yöneticileri 1 TL nominal değerli hisse senedi ihraç etmiştir. İhraç edilen hisse senetlerinin kaydı;

$$12 \text{ yönetici} \times 100 \text{ adet} \times 1 \text{ TL} = 1.200$$

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 1.200

500 SERMAYE 1.200

Çıkarılan hisse senetlerinin nominal değerleri toplamı 529 no' lu hesapta mahsup edilerek sermaye hesabına aktarılmıştır. Kullanım fiyatının tahsili;

$$12 \text{ yönetici} \times 100 \text{ adet} \times 2 \text{ TL} = 2.400$$

100 KASA	2.400
520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMİ	2.400

Örnekte hak ediş koşulu piyasa bazlı olduğu için, koşul yerine getirilmemiş olsa bile, hak ediş dönemi sonunda halen şirkette çalışan yöneticiler hisse senetlerine hak kazanacaklardır. Dolayısıyla ilgili sermaye artışı da yapılacaktır.

Hak ediş koşulunun piyasa koşulu olmaması halinde hisseye dayalı ücretlendirmenin muhasebeleştirilmesi için aşağıdaki örnek verilebilir:

A Şirketi 1 Ocak 2005'te 400 çalışanından her birine 100er hisse senedini, çalışanların hak ediş dönemi sonuna kadar şirketten ayrılmamaları şartıyla sağlamıştır. Hak ediş koşulları;

Birinci yılın sonunda hak ediş koşulu: Kârın % 10'dan fazla artması
İkinci yılın sonunda hak ediş koşulu: Kârın % 20'den fazla artması
Üçüncü yılın sonunda hak ediş koşulu: Kârın % 30'dan fazla artması
ölçüm tarihinde her bir hisse senedini gerçeğe uygun değeri 5 YTL'dir.

2005 yılı sonunda kâr % 5 oranında artmıştır.20 kişi işten ayrılmıştır. Şirket, 2006 yılında karın ön görülen oranda artacağını ve yılsonunda hisse senetlerine hak kazanılacağını beklemektedir. Ayrıca, 2006 yılında 30 kişinin daha işten ayrılacağı tahmin edilmektedir.

2005 yılı gideri;

$$350 \text{ çalışan} \times 100 \text{ hisse senedi} \times 5 \text{ TL} = 175.000 \text{ toplam gider}$$

$$175.000 \times 1/2 = 87.500$$

31.12.2005;

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 87.500

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 87.500

529 04 Çalışanlara Sağlanan hisseler

2006 yılı sonunda şirketin kârında % 16'lık artış olmuştur. Bu yüzden hisse senetlerine hak kazanılamamıştır. 2006 yılında şirketten ayrılan çalışan sayısı 32'dir. Şirket, 2007 yılında 10 kişinin daha işten ayrılacağını ve yılsonunda hisse senetlerine hak kazanılacağını tahmin etmektedir.

Çalışan sayısı = 400 - 20 - 10 = 338 kişi

338 çalışan x 100 hisse senedi x 5 TL = 169.000

(169.000 x 2/3) - 87.500 = 25.166

2006 yılı gideri;

632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 25.166

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 25.166

529 02 Çalışanlara Sağlanan Hisseler

2007 yılı sonunda 15 kişi işten ayrılmıştır ve hak ediş koşulu gerçekleşmiştir. Çalışanlara 1 TL nominal değerli hisse senetleri ihraç edilmiştir.

2007 yılı gideri;

Çalışan sayısı = 400 - 20 - 32 - 15 = 333 kişi

333 çalışan x 100 hisse senedi x 5 TL = 166.500

$(166.500 \times 3/3) - (87.500 + 25.166) = 53.834$

31.12.2007;

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 53.834

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 53.834

529 03 Çalışanlara Sağlanan Hisseler

_____ / _____

İhraç edilen hisse senetlerinin kaydı; 333 çalışan x100 hisse senedi x 1 TL = 33.300

_____ / _____

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 33.300

500 SERMAYE 33.300

_____ / _____

3. yılda hak ediş koşulu gerçekleştiği için sermaye artışı kaydı yapılmıştır.

3.1.4.Örnek Uygulama 4

Bir şirket 500 çalışanın her birine 200'er adet hisse senedi opsiyonu vermiştir. Verilen opsiyonlar çalışanların sonraki üç yıl boyunca şirkette çalışmaya devam etmeleri şartıyla verilmiştir.

İşletme veriliş tarihinde her hisse senedi opsiyonunun makul (gerçeğe uygun)değerinin 20 tl olduğunu tahmin etmektedir.

Ağırlıklı ortalama olasılıkları baz alındığında, şirket üç yıl içinde çalışanlarının % 40'ının haklarından vazgeçerek işten ayrılacaklarını tahmin etmektedir.

1.Durum: her şeyin beklendiği gibi gerçekleşmesi

<u>Yıl</u>	<u>Hesaplama</u>	<u>Gider</u>	<u>Kümülatif</u>
1	100.000 ops x %60 x 20 TL 1/3	400.000	400.000
2	(100.000 ops x %60 x 20 TL x 2/3)-400.000	400.000	800.000
3	(100.000 ops x %60 x 20 TL x 3/3) -800.000	400.000	1.200.000

2. Durum:

1. Yılda 20 kişi işten ayrılmıştır. Toplam tahmini işten ayrılma yüzdesi %30

2. Yılda 22 kişi işten ayrılmıştır. Toplam tahmini ayrılma yüzdesi %24

3. Yılda 15 kişi işten ayrılmıştır.

Böylece 3. Yılın sonunda 20+22+15=57 kişi işten Ayrılmış oldu ve hisse senedim opsiyon haklarını kaybetmiş oldular. $500-57=443 \times 200=88.600$ hisse senedi opsiyonu ise kazanılmış olmaktadır.¹⁴⁹

<u>Yıl</u>	<u>Hesaplama</u>	<u>Gider</u>	<u>Kümülatif</u>
1	100.000 ops x %70 x 20 TL 1/3	466.600	466.600
2	(100.000 ops x %76 x 20 TL x 2/3)-466.600	546.700	1.013.300
3	(88.600 ops x 20 TL) -1.013.300	758.700	1.772.000

¹⁴⁹ Gökçen, Ataman, Çakıcı, a.g.e.,s.35

3.1.5.Örnek Uygulama 5

Bir şirket 500 çalışanına kazanma süresi boyunca şirkette kalma şartı ile 200'er adet hisse vermiştir. Hisselerin kazanma şartları şöyledir:

1.yılın sonunda şirketin karı %18'den fazla artarsa

2.yılın sonunda şirketin karı iki yıllık dönemde %13'den fazla artarsa

3.yılın sonunda şirketin karı üç yıllık dönemde %10'dan fazla artarsa

Verildikleri tarihte hisselerin makul (gerçeğe uygun) değeri 40 YTL 'dir.

Gerçekleşmeler ve Tahminlerde Güncellemeler:

- 1.yılın sonunda şirketin karı %14 artmış ve 30 kişi işten ayrılmıştır. İşletme karın aynı oranda artacağını ve hisselerin 2. Yılda kazanılacağını tahmin etmektedir.

İşletme 2. Yılın sonunda 30 kişinin daha işten ayrılacağını tahmin etmektedir. Böylece 2. Yılın sonunda $440 \times 200 = 88.000$ hissenin birikeceği beklenmektedir.

- 2.yılın sonunda şirketin karı sadece %10 artmış ve bu nedenle de hisseler kazanılamamıştır. Yıl boyunca 28 kişi işten ayrılmıştır. İşletme karın 3. Yılda en az %6 büyüyeceğini tahmin etmekte ve böylece kazanma şartı olan %10 'un gerçekleşeceğini beklemektedir.¹⁵⁰

İşletme 3. yılda 25 kişinin daha işten ayrılacağını tahmin etmektedir. Böylece 3.yılın sonunda $417 \times 200 = 83.400$ adet hissenin kazanılacağı beklenmektedir.

- 3. Yılın sonunda 23 kişi işten ayrılmıştır. Kar %8 artmış ve hisseler kazanılmıştır. Böylece $419 \times 200 = 83.800$ adet hisse 3. Yılın sonunda verilmiştir.

Yıl	Hesaplama	Gider	Kümülatif
	$88.000 \text{ hisse} \times 40 \text{ YTL} \times 1/3$		1.173.300
	1.173.300		
	$(83.400 \text{ hisse} \times 40 \text{ YTL} \times 2/3) - 1.173.300$		1.050.700
	2.224.000		

¹⁵⁰ Gökçen,Ataman,Çakıcı,a.g.e.s.36

(83.800 hissex40 YTL x3/3)-2.224.000

1.128.000

3.352.000

3.1.6.Örnek Uygulama 6

SOLO şirketsi 1.1.2005 tarihinde 30 yöneticisinin her birine 200 adet hisse senedi opsiyonu sağlamıştır. Hak kazanma dönemi 3 yıldır ve yöneticilerin hak kazanma dönemi boyunca şirkette çalışmaları zorunludur. Hak kazanma koşulu 2007 yılı sonunda şirketin hisse senedi fiyatında % 24'lik bir artış olmasıdır. İşletme hak kazanma dönemi boyunca yöneticilerin işten ayrılmayacağını tahmin etmektedir. Sağlama tarihinde bir opsiyonun gerçeğe uygun değeri 8 TL dir. Kullanım fiyatı 4 TL dir.¹⁵¹

Muhasebeleştirme;

2005 yılı sonuna kadar hiçbir yönetici işten ayrılmamıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar:

30 yönetici X 200 adet X 8 TL = 48.000 toplam gider

48.000 X 1/3 = 16.000 (2005 yılı gideri)

_____ / _____

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 16.300

529ĞER SERMAYE YEDEKLERİ 16.000

_____ / _____

2006 yılında 6 yönetici işten ayrılmıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar.

24 yönetici X 200 adet X 8TL = 38.400 TL (38.400 X 2/3) – 16.000 =

9.600 TL

¹⁵¹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1186

_____ / _____

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 9.600

529ĞER SERMAYE YEDEKLERİ 9.600

_____ / _____

2006 yılı sonunda hak kazanma koşulu gerçekleşmiştir. 24 yönetici opsiyonlarına hak kazanmıştır. Bu durumda gider olarak kaydedilecek tutar:

$$(38.400 \times 3/83) - (16.000 + 9.600) = 12.800 \text{ TL}^{152}$$

_____ / _____

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 12.800

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 12.800

_____ / _____

Hak kazanılan opsiyonlar 14. 1. 2008'de kullanılmıştır. Şirket yöneticileri 2 TL nominal değerli hisse senedi ihraç etmiştir. İhraç edilen hisse senetlerinin kaydı:

24 yöneticiye ait pay şu şekilde hesaplanmaktadır ve muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibidir:¹⁵³

$$24 \text{ Yönetici} \times 200 \text{ adet } 2 \text{ TL} = 9.600$$

_____ / _____

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 9.600

500 SERMAYE HESABI 9.600

_____ / _____

¹⁵² Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1186

¹⁵³ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1187

Çıkarılan hisse senetlerinin nominal değerleri toplamı 529 no'lu Diğer Sermaye Yedekleri Hesabına mahsup edilerek sermaye hesabına aktarılmıştır.

Kullanım fiyatının tahsiline ilişkin hesaplama işlemi ve muhasebe kaydı şu şekilde yapılır:

$$24 \text{ Yönetici} \times 200 \text{ adet} \times 4 \text{ TL} = 19.200 \text{ TL}^{154}$$

_____ / _____

100 KASA HESABI 19.200

520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ 19.200

_____ / _____

Yukarıda verilen örnekte performans koşulu piyasa bazlı olduğu için, şart yerine getirilmemiş bile olsa, hak kazanma dönemi sonunda halen şirkette çalışan yöneticiler hisse senetlerine hak kazanacaklardır. Dolayısıyla ilgili sermaye artışı da yapılacaktır.

Performans koşulunun piyasa koşulu olmaması durumunda hisse bazlı ödemelerin muhasebeleştirilmesi için ise şöyle bir örnek verilmiştir:¹⁵⁵

3.1.7.Örnek Uygulama 7

LAME şirketi 01.01.2005' de 800 çalışanın her birine 200'er hisse senedi, çalışanların hak kazanma dönemi sonuna kadar şirketten ayrılmamaları şartı sağlamıştır. Hak kazanma koşulları ise aşağıdaki gibidir:

- a. yılın sonunda hak kazanma koşulu: Karın % 20'dan fazla artması
- b. yılın sonunda hak kazanma koşulu: Karın % 30'den fazla artması

3.Yılın sonunda hak kazanma koşulu: Karın % 60'den fazla artması¹⁵⁶

Sağlama tarihinde her bir hisse senedini gerçeğe uygun değeri 10 TL dir.

2005 yılı sonunda kar % 10 oranında artmıştır. 40 kişi işten ayrılmıştır. İşletme 2006 yılında karı öngörülen oranda artacağını ve yılsonunda hisse senetlerine hak kazanılacağını beklemektedir. Ayrıca 2006 yılında 60 kişinin daha işten ayrılacağını tahmin etmektedir.

Kalan çalışanlara ilişkin hesaplamave muhasebeleştirme işlemlerindeki hesaplar kullanılarak yapılır:

¹⁵⁴ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1188

¹⁵⁵ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1188

¹⁵⁶ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1188

(800-40-60) 700 çalışan X 200

hisse senedi X 10 TL = 1.400.000TL 1.400.000 TL X 14 = 700.000¹⁵⁷

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 700.000

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 700.000

2006 yılsonunda şirketinin karında % 32 'lik artış olmuştur. Bu yüzden hisse senetlerine hak kazanılmamıştır. 2006 yılında şirketten ayrılan sayısı 64'dir. İşletmede 2007 yılında 20 kişinin daha işten ayrılacağı ve yılı sonunda hisse senetlerinin hak kazanılacağını tahmin etmektedir.

2006 yılı gideri olarak çalışanlar için hesaplanan tutar aşağıdaki gibidir ve muhasebeleştirilmesi de şöyledir:

Çalışan sayısı 800- 40-64-20 = 676 kişi¹⁵⁸

676 çalışan X 200 hisse senedi X 10 TL = 1.352.000TL

(1.352.000 X 2/3) - 700.000 = 201.334 TL

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 201.334

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 201.334

2006 Yılı sonunda 30 kişi işten ayrılmıştır ve hak kazanma koşulu gerçekleşmiştir.

Çalışanlara 2 TL nominal değerli hisse senetleri ihraç etmiştir.

2007 yılı gideri olarak yapılan hesaplama sonucunda aşağıdaki tutara ulaşılmıştır.

Muhasebe kaydı da şöyledir:

Çalışan sayısı 800-40-64-30= 666 kişi

666 kişi X 200 hisse senedi X 10TL = 1.322.000TL

¹⁵⁷ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1188

¹⁵⁸ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1190

$$(1,332.000 \times 3/3) - (700.000 + 201.334) = 430.666 \text{ TL}^{159}$$

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 430.666

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 430.666

İhraç edilen hisse senetlerine ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi yapılacaktır:

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ 430.666

500 SERMAYE HESABI 430.666

3. yılda kazanma koşulu gerçekleştiği için sermaye artışı kaydı yapılmıştır.¹⁶⁰

3.2.Nakit Olarak Ödenen Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri Örnek Uygulamalar

Nakit ödenen hisse bazlı ödeme işleminin muhasebeleştirilmesi şöyle gerçekleşebilir;

3.2.1.Örnek uygulama 1

X şirketi 1 Ocakta 2004'te 40 yöneticiye 10'ar hisse senedi değer artış hakkı sağlamıştır.Hak ediş tarihi 31.12.2005'tir. 2006 ve 2007 yıllarında haklar kullanılabilir. Şirket iki yıllık hak ediş döneminde 5 yöneticinin işten ayrılacağını tahmin etmektedir. 2007 yılı sonuna kadar hakların gerçekleşen gerçeğe uygun değer ve içsel değerleri aşağıdaki gibidir.¹⁶¹

¹⁵⁹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1190

¹⁶⁰ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1190

¹⁶¹ Gücenme Gençoğlu,a.g.e. S. 316

Tablo:3

Tarih	Gerçeğe uygun değer	İçsel değer
31.12.2004	10 TL	8 TL
31.12.2005	7 TL	5 TL
31.12.2006	15 TL	12 TL
31.12.2007	14 TL	14 TL

2004 Yılı gideri;

$$(35 \text{ yönetici} \times 10 \text{ hak} \times 10 \text{ TL}) \times \frac{1}{2} = 1.750$$

31.12.2004;

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 1.750

335. Personele Borçlar 1.750

_____ / _____

2005 yılı gideri;

$$(35 \text{ yönetici} \times 10 \text{ hak} \times 7 \text{ TL}) \times \frac{2}{2} = 2.450$$

$$2.450 - 1.750 = 700$$

31.12.2005

_____ / _____

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 700

335. Personele Borçlar 700

_____ / _____

2006'da 10 yönetici hisse senedi değer artış hakkı kullanmıştır.

2006 yılı gideri;

$(25 \text{ yönetici} \times 10 \text{ hak} \times 15 \text{ TL}) = 3.750$

$3.750 - (1.750 + 700) = 1.300$ (kalan 25 yöneticinin gideri)

$10 \text{ yönetici} \times 10 \text{ hak} \times 12 \text{ TL} = 1.200$ (kullanan 10 yöneticinin gideri)

$1.300 + 1.200 = 2.500$

31.12.2006;

_____/_____
632 GENEL YÖNETİM GİDERİ 2.500
335. Personele Borçlar 2.500

_____/_____
Haklarını kullanan 10 yöneticiye ödenen nakit;

_____/_____
335. Personele Borçlar 1.200
100. Kasa 1.200

2007 yılında kalan tüm yöneticiler haklarını kullanmışlardır. Bu durumda yöneticilere ödenen nakit;

$25 \text{ yönetici} \times 10 \text{ hak} \times 14 \text{ TL} = 3.500$

2006 Yılında 25 yöneticinin gider kaydı 15 TL üzerinden yapılmıştır.

Ancak 2007 yılında içsel değer 14 TL olarak gerçekleşmiştir ve ödeme bu tutar üzerinden yapılacaktır. Aradaki 250'lik fark (1 TL X 25 yönetici) gelir olarak kaydedilir.

335. Personele Borçlar	3.750
679. Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	250
100. Kasa	3.500

3.2.2.Örnek uygulama 2

CAN şirketsi 1.1.2004'de 80 yöneticisine 20 adet hisse senedi değer artış hakkı sağlamıştır. Hak kazanma tarihi 31.12.2005 dır. 2006 ve 2007 yıllarında haklar kullanılabilir. İşletme 2 yıllık hak kazanma döneminde 10 yöneticinin işten ayrılacağını tahmin etmektedir. 2007 yılı sonuna kadar hakların gerçekleşen gerçeğe uygun değer ve asli değerleri aşağıdaki gibidir:¹⁶²

Tablo:4

TARİH	GERÇEĞE UYGUN DEĞER	ASLİ DEĞER
31.12.2004	20 YTL	16 YTL
31.12.2005	14 YTL	10 YTL
31.12.2006	30 YTL	24 YTL
31.12.2007	28 YTL	28 TL

2007 yılı giderini aşağıdaki şekilde hesaplayarak yine aşağıdaki hesaplarda muhasebeleştiriyoruz.

$$(80-10) 70 \text{ yönetici} \times 20 \text{ hisse senedi} \times 20 \text{ TL} \times 1/2 = 14.000.^{163}$$

¹⁶² Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1192

¹⁶³ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1192

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 14.000

335. PERSONELE BORÇLAR HESABI 14.000

2007 yılı giderini aşağıdaki şekilde hesaplayarak yine aşağıdaki hesaplarda muhasebeleştiriyoruz.

(70 yönetici X 20 hisse senedi X 14 YTL) X 2/2 = 28.000.- 28.000.- 14.000 =14.000¹⁶⁴

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	14.000
335. PERSONELE BORÇLAR	14.000

2006 yılı giderini aşağıdaki şekilde hesaplayarak yine aşağıdaki hesaplarda muhasebeleştiriyoruz.

(2006 yılında 20 yönetici hisse senedi değer artış hakkı kullanmıştır.)

(70-20) 50 yönetici X 20 hisse senedi X 30 TL = 30.000TL

30.000 - (14.000 + 14.000) = 2.000 (kalan 50 yöneticinin gideri)

20 yönetici X 20 hisse senedi X 24 TL = 9.600 (Kullanan 20 yöneticinin gideri)

2.000 + 9.600 = 11.600 TL¹⁶⁵

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	11.600
335. PERSONELE BORÇLAR	11.600

¹⁶⁴Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1192

¹⁶⁵ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1193

Hesaplamalar sonucunda haklarını kullanan 20 yöneticiye ödenecek 9.600 liralık nakit tutara ilişkin yapılacak muhasebeleştirme ise aşağıdaki gibidir.¹⁶⁶

335. PERSONELE BORÇLAR	9.600
100 KASA HS.	9.600

2007 yılında kalan tüm yöneticiler haklarını kullanmışlardır. Bu durumda yöneticilere ödenen nakit tutar u şekilde hesaplanarak muhasebe kayıtlarına alınacaktır:

$$50 \text{ yönetici} \times 20 \text{ hisse senedi} \times 28 \text{ TL} = 28.000 \text{ TL}$$

2004 yılında 50 yöneticinin gider kaydı 30 TL üzerinden ödeme yapılmıştır. Ancak 2007 yılında asli değer 28 YTL olarak gerçekleşmiştir ve ödeme bu tutar üzerinden yapılacaktır. Aradaki 500 TL'lik fark (2TL X 50 yön) gelir olarak kaydedilir.¹⁶⁷

335. PERSONELE BORÇLAR	29.000
100 KASA HS	28.000
679 DİĞER OLG. GELİR VE KARLAR HS.	1.000

¹⁶⁶ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1194

¹⁶⁷ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1194

3.3.Nakit Alternatifli Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri Örnek Uygulamalar

Nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işleminin TFRS 2'ye göre muhasebeleştirilmesi şöyle olabilir:

3.3.1.Örnek uygulama 1

1 Ocak 2005 tarihinde B Şirketi üst düzey yöneticisine 600 adet hisse senedi karşılığı nakit alma hakkı veya 1.000 hisse senedi alma hakkı arasında seçim sağlamıştır. Hakediş dönemi iki yıldır. Eğer üst düzey yönetici hisse senedi alma hakkı alternatifini seçerse, hisse senetlerini 5 yıl süre ile elinde tutmak zorundadır. Hisse senedinin gerçeğe uygun değeri aşağıdaki gibidir:¹⁶⁸

Tablo:5 B şirketi Yöneticisinin hisse senedinin gerçeğe uygun değeri

Tarih	Gerçeğe Uygun Değer
01.01.2005	5 TL
31.12.2005	8 TL
31.12.2006	12 TL

Özsermaye alternatifinin gerçeğe uygun değeri (1000 x 5) 5.000

Borç unsurunun gerçeğe uygun değeri (600 x 5) 3.000

Özsermaye unsurunun gerçeğe uygun değeri 2.000 TL

2005 yılı gideri;

Nakit alternatifi için; (600 adet x 8TL) X ½ = 2.400

Özsermaye alternatifi için; 2.000 X ½ = 1.000

31.12.2005;

¹⁶⁸ Gücenme Gençoğlu,a.g.e. S. 320

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ	3.400
335. Personele Borçlar	2.400
529. Diğer Sermaye Yedekleri	1.000

Yönetici 31.12.2006'da nakit alternatifini seçmiştir.

2006 yılı gider; Nakit alternatifi için; (600 adet x 12 TL) x2/2 =7.200

7.200-2.400 = 4.800

Özsermaye alternatifi için; 2.000 x ½ =1.000

31.12.2006;

632 GENEL YÖNETİM GİDERİ	5.800
335. Personele Borçlar	4.800
529. Diğer Sermaye Yedekleri	1.000

Nakit alternatifinin kullanılması ile 600 adet hisse senedi karşılığı nakit ödenmesi;

600 hisse x 12 TL = 7.200

335. Personele Borçlar	7.200
100. Kasa	7.200

3.3.2.Örnek uygulama 2

LOLO şirketsinde 01.01.2005 tarihinde üst düzey yöneticisine 1200 adet hisse senedi karşılığında nakit alma veya 2.000 hisse senedi alma hakkı arasında seçim sağlanmıştır. Hak kazanma dönemi 2 yıldır. Eğer yönetici hisse senedi alma alternatifini seçer ise hisse senetlerini 5 yıl elinde tutmak zorunda. Hisse senetleri gerçeğe uygun değeri aşağıdaki gibidir.¹⁶⁹

Tablo:6 Yöneticinin hisse senedi alternatifi seçmesi sonucu hisse senetlerinin gerçeğe uygun değeri

TARİH	GERÇEĞE UYGUN DEĞER
1.1.2005	10 TL
31.12.2005	16TL
31.12.2006	24 TL

Tabloda verilen bu verilerden yararlanılarak hesaplamalar aşağıdaki şekilde yapılır:
Özkaynak alternatifinin gerçeğe uygun değeri (2000X 5) 10.000 Borç Unsurunun gerçeğe uygun değeri (1200 X 5) 6000 Özkaynak unsurunun gerçeğe uygun değeri 4000

2005 yılı gideri hesaplaması şu şekildedir:

Nakit alternatif için (1200 adet X 16YL) X = 9.600TL

Özkaynak alternatifi için $4000 \times \frac{1}{2} = 2.000$ TL Bulunan 2005 gideri şu şekildedir.¹⁷⁰

_____ / _____

770 GENEL YÖNETİM GİDERİ HS. 11.600

335. PERSONELE BORÇLAR 9.600

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ HS. 2.000

_____ / _____

¹⁶⁹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.11946

¹⁷⁰ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1196

Örnekte 31.12.2006' da Yönetici nakit alternatifini seçmiştir. Bu durumda hesaplama şu şekilde olacaktır: 2006 yılı gideri hesaplaması:

Nakit alternatifi için (1200 adet X 24 TL) X 2/2 =28.800-
28.800-9.600 = 19.200.- özkaynak alternatifi için 4.000- X = 2.000.-

Muhasebeleştirilmesi ise:¹⁷¹

_____ / _____

770 GENEL YÖNETİM GİDERİ HS.	21.200
335. PERSONELE BORÇLAR	19.200
529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ HS.	2.000

_____ / _____

Nakit alternatifinin kullanılması ile 1200 adet hisse senedi karşılığı nakit ödemesi.

9.600+19.200= 28.800 lira olarak hesaplanır ve şöyle muhasebeleştirilir.¹⁷²

_____ / _____

335. PERSONELE BORÇLAR HS	28.800
100 KASA HS.	28.800

_____ / _____

¹⁷¹ Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1197

¹⁷² Sağlam,Şengel,Öztürk,a.g.e.s.1197

SONUÇ

Bu çalışmada Hisse bazlı ödemeler Standardının uygulanmasının ne kadar gerekli olduğunu bu standardı işlemlerinde kullanan firmalar bu standardı kullanmaları sonucunda finansal tablo kullanıcıları tarafından, yatırımcıları tarafından finansal tablolarının kalitesi ve onlara duyulan güven ve bunun olumlu getirileri firmaların bu standardı kullanmalarını da yaygınlaştıracaktır. Bu standardın çalışanlar açısından uygulanması da onların motivasyonlarının yükseltilmesi, performanslarının artırılması ve kendilerini firmaya ait hissetmeleri açısından son derece önemlidir.

Ancak hisse bazlı ödemeler standardının Türkiye'deki firmalar tarafından uygulanmaya başlanması bir hayli zaman alacaktır. Zira Türkiye'deki firmalar daha çok aile firmaları olduğu için bunu hayata geçirmek uzun zaman alacağına benziyor. Ancak kurumsal olan ya da olma yolunda ilerlemek isteyen firmalar açısından bu firmaların hisse bazlı ödemeler standardını uygulamaları onların çalışanları ve diğer ilişkide bulunduğu taraflar (hizmet aldığı diğer taraflar) açısından onlara bakış açılarını ve onlarla olan ilişkilerini olumlu yönde etkileyecektir.

EKLER

3.3.Ek A

3.3.1.Terimlere ilişkin tanımlar

Bu ek, TFRS'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

Nakit olarak ödenen hisse bazlı ödeme işlemleri

İşletmenin ilgili mal ve hizmeti, bunların, hisse senetleri veya diğer özkaynağa dayalı finansal araç fiyatları (değerleri) üzerinden belirlenen bedellerine ilişkin borcunu, nakit veya diğer varlıkların ilgili tedarikçiye ödenmesi suretiyle elde ettiği işlemler.

Çalışanlar ve benzer hizmetleri sağlayan diğerleri

İşletmeye kişisel hizmet veren ve şu koşullardan birini sağlayan kişileri ifade eder: a) hukuki veya vergisel açıdan çalışan olarak kabul edilen, b) hukuki veya vergisel açıdan çalışan olarak kabul edilenlerle aynı şekilde şirketin talimatları altında çalışan, c) sundukları hizmetler çalışanların verdiği hizmetler ile benzer olan. Örneğin, bu terim tüm yönetim personelini içine alır, yani şirketin faaliyetlerinin planlanması, idaresi ve kontrolü için idareci olmayan yöneticileri de içeren yetki ve sorumluluk sahibi olan kişiler.

Özkaynağa dayalı finansal araç

İşletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir hakkı/payı gösteren sözleşme.

İhraç edilmiş özkaynağa dayalı finansal araç

İşletme tarafından hisse bazlı ödeme anlaşmaları ile başka bir tarafa sağlanan, şirketin özkaynağa dayalı finansal aracını elde etme hakkıdır (koşullu veya koşulsuz).

Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemleri

İşletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlar (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dâhil) karşılığında mal ve hizmet aldığı hisse bazlı ödeme işlemleridir.

Gerçeğe uygun değer

Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

İhraç tarihi

İşletme ve karşı tarafın (çalışanlar da dâhil olmak üzere) hisse bazlı ödeme anlaşmasındaki koşul ve ilkelerin karşılıklı olarak anlaşıldığında mutabakata vardığı tarihtir. İhraç tarihinde, şirket karşı tarafa diğer varlıkları veya şirketin özkaynağa dayalı finansal araçlarını, hakediş şartları sağlandığına, paraya çevirme hakkı verir. Eğer anlaşmanın onaylanması (örneğin, hissedarlar tarafından) söz konusu ise, ihraç tarihi onayın geçerli olduğu tarihtir.

İçsel değer

Karşı tarafın onaylama veya alma (koşullu veya koşulsuz) hakkının olduğu hisse senetleri ile karşı tarafın bu senetler için ödenmesi gereken (veya ödeyeceği) fiyat (eğer varsa) arasındaki farktır. Örneğin, gerçeğe uygun değeri 20 PB olan bir hisse senedi üzerindeki kullanım fiyatı 15 PB olan bir hisse senedi opsiyonunun içsel değeri 5 PB'dir.

Piyasa koşulu

Belirli bir hisse senedi fiyatına veya bir hisse senedi opsiyonun belirli bir miktar içsel değerine ulaşılması ya da diğer şirketlerin özkaynağa dayalı finansal araçlarının piyasa fiyatlarına ilişkin bir endeks karşısında şirketin özkaynağa dayalı finansal araçlarının piyasa fiyatlarına göre belirlenmiş bir hedefe ulaşılması gibi, özkaynağa dayalı finansal aracın kullanım fiyatının, hak kazanılma veya ilgili hakkın kullanılma imkânının bağlı olduğu koşul.

Ölçüm tarihi

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerinin bu TFRS amaçları doğrultusunda ölçüldüğü tarihtir. Çalışanlar ve benzer hizmetleri sağlayan diğerleri ile gerçekleştirilen işlemler açısından, ölçüm tarihi ihraç tarihidir. Çalışanlar (ve benzer hizmetleri sağlayan diğerleri) dışındaki taraflar ile gerçekleştirilen işlemler için ise, şirketin malları elde ettiği ya da karşı tarafın hizmet verdiği tarihtir.

Yeniden yükleme özelliği

Opsiyon hamilinin, kullanım fiyatının karşılanması için nakitten ziyade ilgili şirketin hisse senetlerini kullanmak suretiyle önceden ihraç edilmiş opsiyonları kullanması durumunda, otomatik olarak ek hisse senedi opsiyonu ihraç edilmesini sağlayan özellik.

Yeniden yükleme opsiyonu

Bir hissenin, önceki bir hisse senedi opsiyonunun kullanım fiyatını karşılamak amacıyla kullanılması durumunda ihraç edilen yeni hisse senedi opsiyonu.

Hisse bazlı ödeme anlaşması

İşletme ile bir diğer taraf (çalışanı da içeren) arasında hisse bazlı ödeme işlemine ilişkin olarak yapılan sözleşme; böylece, karşı tarafa şirketin hisse senetlerinin ya da diğer özkaynağa dayalı finansal araçların fiyatlarının esas alındığı tutarlar karşılığında şirketin nakit

veya diğer varlıklarını elde etme veya eğer varsa, belirli hak ediş koşullarının sağlanması durumunda şirketten özkaynağa dayalı finansal araçlar alma yetkisi verilir.

Hisse bazlı ödeme işlemleri

İşletmenin özkaynağa dayalı finansal araçlar (hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonları dahil) karşılığında mal veya hizmet elde ettiği ya da şirketin hisse senetlerinin veya diğer özkaynağa dayalı finansal araçlarının fiyatları baz alınan tutarlar karşılığında mal veya hizmet aldığı işlemlerdir.

Hisse senedi opsiyonu

Hamiline, belirli bir dönem için şirketin hisse senetlerini sabit ya da belirlenebilir bir fiyattan elde etme yükümlülüğünü değil, fakat hakkını veren sözleşme.

Hak kazanma

Yetkili duruma gelmek. Hisse bazlı ödeme anlaşmaları açısından, karşı taraf, şirketin nakdi, diğer varlıkları ya da özkaynağa dayalı finansal araçlarına hakediş koşullarının yerine getirilmesinden itibaren hak kazanır.

Hakediş koşulları

Hisse bazlı ödeme anlaşmaları açısından, karşı tarafın şirketin nakdine, diğer varlıklarına veya özkaynağa dayalı finansal araçlarına hak kazanması için sağlanması gereken koşulları ifade eder. Hakediş koşulları; karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini tamamlamasını gerektiren hizmet koşulları ve belirli performans hedeflerinin (şirket karında belirli bir dönem içersindeki artış gibi) sağlanmasını gerektiren performans koşullarını içerir.

Hakediş dönemi

Hisse bazlı ödeme anlaşmalarında yer alan her türlü hakediş koşulunun yerine getirildiği dönem.

3.4.Ek B

3.4.1.Uygulama kılavuzu

Bu ek TFRS'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

İhraç edilen özkaynağa dayalı finansal araçlara ilişkin gerçeğe uygun değer tahmini

B1.Bu ek'in B2-B41.Paragrafları, ihraç edilen hisse senetlerinin ve hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değerini ele almakta, çalışanlara ihraç edilen hisse senedi ve hisse senedi opsiyonlarının genel özelliği olan belirli koşul ve ilkeler üzerine odaklanmaktadır ve bu nedenle geniş ayrıntılı değildir. Bunun yanı sıra, aşağıda tartışılan değerlendirme sorunlarının çalışanlara ihraç edilen hisse senetleri ve hisse senetleri opsiyonlarına odaklanması sebebiyle, bu hisse senetleri ve hisse senetleri opsiyonlarının Gerçeğe uygun değerinin ihraç tarihinde hesaplandığı varsayılır. Ancak, aşağıda tartışılan birçok değerlendirme sorunları 8beklenen fiyat dalgalanmalarına karar verilmesi gibi) ayrıca çalışanların dışında diğer taraflara ihraç edilen hisse senetleri ve hisse senetleri opsiyonlarının gerçeğe uygun değerinin tahmini bağlamında şirketnin malları elde ettiği veya karşı tarafın hizmeti verdiği tarihte uygulanır.

Hisse senetleri

B2. Çalışanlara ihraç edilen hisse senedi için, hisse senedinin gerçeğe uygun değeri; şirketnin hisse senedinin piyasa fiyatından (ya da, şirketnin hisse senedinin piyasada alım-satımını yapılamıyorsa tahmini piyasa fiyatından) ölçülür ve ihraç edilen hisse senedi (19-21 inci Paragraflara göre hak ediş koşullarının hariç tutulduğu gerçeğe uygun değer ölçümü haricinde) üzerindeki koşul ve ilkeler göz önünde bulundurularak düzeltilir.

B3.Örneğin, çalışanların hak ediş döneminde temettü almaya yetkili olmaması durumunda, bu etken ihraç edilen hisse senedinin gerçeğe uygun değerini tahmin ederken göz önünde bulundurulur. hakediş tarihi sonrasında hisse senetlerinin transfer sınırlamalarına tabi olmaları durumunda, söz konusu hak ediş sınırlamaları bilgili ve istekli piyasa katılımcısının o hisse senedine ödeyeceği fiyatı etkileyene kadar bu etken aynı şekilde göz önünde bulundurulur. Örneğin hisse senetlerinin derin ve likit bir piyasada faal olarak devredilebilir olmaları durumunda, sonradan olan hak ediş transfer sınırlamalarının, konuyu iyi bilen, istekli piyasa katılımcısının ilgili hisse senedine ödeyeceği fiyata biraz da olsa, eğer mümkünse, etkisi olur. Transferde veya hak ediş döneminde var olan diğer sınırlamalar, ihraç edilen hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerini tahmin ederken dikkate alınmaz, çünkü bu sınırlamalar 19-21 inci Paragraflarda uygun olarak muhasebeleştirilen hak ediş koşullarının mevcudiyetlerinden kaynaklanır.

Hisse senedi opsiyonları

B4. Çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonları, devredilebilir opsiyonlara uygulanmayan koşul ve ilkelere tabi olduklarından birçok durumda bunlara ilişkin piyasa fiyatlarının elde edilmesi mümkün olmaz. Benzer koşul ve ilkelere sahip devredilebilir opsiyonlar mevcut değilse, ihraç edilen opsiyonların gerçeğe uygun değeri bir opsiyon fiyatlama yöntemi uygulanarak tahmin edilir.

B5. İşletme, bilgili ve istekli bir piyasa katılımcısının opsiyon fiyatlama modelini seçerken dikkate alacağı unsurları göz önünde tutar. Örneğin, birçok çalışan opsiyonunun uzun geçerlilik süreleri bulunur, çoğunlukla hak ediş tarihi ile opsiyonun geçerlilik süresi bitene kadar olan dönem arasında kullanılabilirler ve sık sık erken olarak kullanılırlar. İlgili opsiyonun hak ediş tarihindeki gerçeğe uygun değerinin tahmin edilmesi sırasında bu etmenler dikkate alınır. Birçok şirket için, hisse senedi opsiyonunun geçerlilik süresinden önce kullanımına imkan vermeyip, tahmini erken kullanım etkilerini de uygun olarak yansıtmayan Black-Scholes-Merton formülünün kullanımını engelleyebilir. Ayrıca tahmini bekleyen fiyat dalgalanmalarının ve diğer yöntem girdilerinin bir hisse senedi opsiyonunun geçerlilik süresi içerisinde değişebileceği olasılığı nı hesaba katmaz. Ancak geçerlilik süreleri

oldukça kısa olan hisse senedi opsiyonları veya hak ediş tarihinden sonra çok kısa bir sürede kullanılması gerekenler açısından yukarıda tanımlanan etmenler uygulanmayabilir. Böyle durumlarda, Black-Scholes-Merton formülü daha esnek opsiyon fiyatlama modeline oldukça benzeyen bir değer meydana getirebilir.

B6. Tüm opsiyon fiyatlama modelleri, en azından, aşağıdaki unsurları göz önünde bulundurur:

- a) Opsiyonun kullanılması durumunda uygulanacak fiyat;
- b) Opsiyonun süresi;
- c) Opsiyonu temsil eden hisse senetlerinin cari fiyatı;
- d) Hisse değerindeki olası fiyat dalgalanmaları;
- e) Hisselerden beklenen temettüleri (eğer uygun ise)
- f) Opsiyonun kullanılma süresi boyunca risksiz yatırım getirisi faiz oranı.

B7. Fiyatı belirlerken, piyasadaki bilgili ve istekli katılımcıların dikkate alacakları diğer unsurlar da dikkate alınır (gerçeğe uygun değer belirlenmesi gerekliliği dışında tutulan 19-22 inci Paragraflarda belirtilen hak ediş koşulları ve yeniden yükleme özellikleri dışında).

B8.Örneğin bir çalışana ihraç edilen hisse senedi opsiyonu genellikle gibi belirlenmiş dönemler içerisinde kullanılmaz (yasaların yürürlüğe girdiği dönem ya da menkul kıymet piyasası düzenleyicileri tarafından belirlenen dönemlerde olduğu gibi). Bu etken, uygulanan opsiyon fiyatlandırma yönteminin, opsiyonun süresi boyunca, herhangi bir zamanda kullanılabileceğinin varsayması durumunda dikkate alınır. Ancak şirketin, sadece opsiyon süresinin sonunda kullanılabilen bir opsiyonun değerini hesaplayan bir opsiyon fiyatlandırma yöntemini kullanması durumunda, opsiyonu yürürlükte bulunduğu dönemde (ya da opsiyonun süresi boyunca diğer dönemlerde) kullanılmamasından dolayı herhangi bir düzeltme yapılması gerekmez; çünkü ilgili yöntem opsiyonların söz konusu dönemlerde kullanılmayacağını varsayar.

B9. Benzer şekilde, çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonlarına yönelik diğer bir etken ise, örneğin opsiyonun devredilebilir olmaması ya da çalışanın işten ayrılması durumunda opsiyonu kullanmak zorunda olması gibi sebeplerden dolayı; opsiyonun çalışan tarafından erken olarak kullanılmasıdır. Opsiyonun erken olarak kullanılmasının etkileri B16-B21' inci Paragraflarda belirtildiği gibi dikkate alınır.

B10. Piyasadaki bilgili ve istekli katılımcıların hisse senedi opsiyonunun (ya da diğerk bir özkaynağıa dayalı finansal aracın) fiyatını belirlerken dikkate almayacakları unsurlar, ihraç edilen hisse senedi opsiyonunun (ya da diğerk bir özkaynağıa dayalı finansal aracın) gerçeğıe uygun değıerini belirlerken de dikkate alınmaz. Örneğinin çalışanlara ihraç edilen hisse senedi opsiyonları ağıısından, çalışanın sadece kendi perspektifine göre opsiyonun değıerini etkileyen unsurlar, bilgili ve istekli piyasa katılımcıları tarafından fiyatın belirlenmesi ile alakalı değıildir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

GÖKÇEN Gürbüz, Başak ATAMAN, Cemal ÇAKICI, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları**, İstanbul,2006

SAĞLAM Necdet, Salim ŞENGEL, Bünyamin ÖZTÜRK, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Ankara, 2007

ERHAN Deniz Umut, **I.Uluslararası Muhasebe Konferansı Yakınsama Yolunda**, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı yayınları, İstanbul,3-4 Kasım 2004

IASB ,**İnternational Finansal Reporting Standards**, London,(Çeviri)2004

TMSK, **Türkiye Muhasebe Standartları**, TMSK Yayınları,2010,Ankara

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları IFRS**,(çeviri) Ankara,2010

GENÇOĞLU Ümit Gücenme, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, İstanbul,2007

İBİŞ Cemal, Volkan DEMİR, **Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açıklamalar ve Uygulamalar**, İsmmmo Yayınları, İstanbul,2008

GÖKÇEN Gürbüz, Başak ATAMAN, Cemal ÇAKICI, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, İstanbul,2011

Tezler

ŞENSOY Hatice Belgin, “**Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi ile Muhasebe Standartlarının Türkiye’deki Durumu**”(GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008

AKGÜN Ali İhsan, “**Vadeli İşlemlere Yönelik Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi**”,(Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 2007

ÖZKAN Aylin, “**Kobiler için Uluslararası Finansal Raporlama standartları**”(İTİCÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetim Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Bitirme Tezi),İstanbul.2004

EVCİ Samet,” **Türkiye Muhasebe(Finansal Raporlama) Standartları ve Uygulamasında Yaşanan Sorunlar**”, (G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi),Ankara.2008

BAĞDAT Aydın, ‘ **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları-2 İle TMS-2 Stoklar Standardı’nın Karşılaştırılması**’,(S.Ü. sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi),Sakarya,2008

Makaleler

AYBOĞA Hanifi,” **Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu**” ,sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi//makale

Dergiler

ÜSTÜNEL, Bülent , “**2006 Yılı Türkiye Muhasebe Standartları Yılı Olacak**”,Finansal Çözüm Dergisi, S.72, Haziran-Temmuz 2006

ARIKAN Yahya, Hüseyin FIRAT, Erol DEMİREL, **Küresel Finansal Raporlama Standartları** Finansal Çözüm Dergisi, ismmmo yayınları ,İstanbul,2005,s.3,2005

AKDOĞAN Nalan, "**Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri**", **Finansal Çözüm: Hakemsiz Yazılar**, ISMMMO Yayın Organı, Mart-Nisan, yıl:2007, sayı:80

İnternet Kaynakları

Hisse Bazlı Ödemelere İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 2) Hakkında Tebliğ Sıra No: 36, 31.03.2006 tarihli Resmi Gazete Sayı:26125

Erişim:www.modav.org.tr/upload/tezler/Nalan_Akdogan.

Tebliğler

Resmi Gazetede Yayımlanan 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname